

บทที่ 11 การชกถามพยาน

ความเบื้องต้น

เมื่อคู่ความได้เสนอพยานหลักฐานต่อศาลโดยถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว เมื่อถึงกำหนดวันพิสูจน์ค้นหาความจริง คือ กำหนดวันพิจารณาสืบพยาน โจทก์หรือสืบพยานจำเลย โจทก์หรือจำเลยจะต้องนำพยานมาสืบต่อศาลเพื่อพิจารณาต่อไป

การชกถามพยานนี้เป็นวิวัฒนาการของการค้นหาความจริงเมื่อมีคดีพิพาทเกิดขึ้น ศาลซึ่งเป็นคนกลางมีหน้าที่ค้นหาความจริงให้ได้ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นในคดีนั้นหรือที่เรียกในภาษากฎหมายว่าข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำไปปรับเข้ากับตัวบทกฎหมายแล้ววินิจฉัยคดีนั้นไปตามความยุติธรรมต่อไป

วิธีชกถามพยานบุคคลในศาล

ก่อนที่จะกล่าวถึงวิธีชกถามพยาน เบื้องต้นควรได้ทราบวก่อนที่คู่ความจะเริ่มชกถามพยานนั้น ต้องดำเนินการอย่างไรก่อน หากลัดขั้นตอน คำพยานนั้นไม่มีผลทางกฎหมาย ดังนี้

เริ่มต้นเมื่อพยานได้อยู่ต่อหน้าศาลแล้ว ก่อนเบิกความพยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตนหรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัจย์จริงเสียก่อน ยกเว้นบุคคลต่อไปนี้

- 1) บุคคลที่อายุต่ำกว่าสิบสี่ปีหรือหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ
- 2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา
- 3) บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบาน

ในการเบิกความต่อศาล พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจา จะบันทึกข้อความใดๆเข้าไปอ่านไม่ได้นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นจึงจะอ่านบันทึกต่างๆ เช่น บันทึกช่วยความจำ ตำราหรือหนังสืออ้างอิงได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 112 ,113) ลำดับต่อมา หลังจากพยานได้สาบานหรือปฏิญาณตนแล้ว ศาลจะถามชื่อ นามสกุล อายุ ตำแหน่งหรืออาชีพ ภูมิลำเนาและความเกี่ยวข้องกับคู่ความ ซึ่งพยานจะต้องตอบให้ศาลทราบแล้วศาลจะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

- 1) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง กล่าวคือ แจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ โดยวิธีเล่าเรื่องตามลำพังหรือโดยวิธีตอบคำถามของศาล หรือ
- 2) ให้คู่ความซักถามและถามค้านไปที่เดียวตามหลักกฎหมาย คือ ฝ่ายอ้างพยานเป็นฝ่ายถามก่อนเรียกว่า “ซักถาม” เมื่อซักถามเสร็จแล้ว ฝ่ายปรปักษ์เป็นฝ่ายซักค้านหรือเรียกว่า “ถามค้าน” เมื่อได้ถามค้านเสร็จแล้ว ฝ่ายที่อ้างพยานมามีสิทธิถามได้อีกเรียกว่า “ถามติง” เมื่อถามติงเสร็จแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะซักถามอีกไม่ได้ นอกจากศาลจะอนุญาต ถ้าคู่ความฝ่ายใดได้รับอนุญาตให้ถามได้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมถามค้านได้อีกในข้อที่เกี่ยวกับคำถามนั้น

หลักกฎหมายและการปฏิบัติในเบื้องต้นเป็นดังที่กล่าวมานี้ ก่อนที่จะศึกษาในเนื้อหาหลักเกณฑ์การซักถามควรจะได้ทราบถึงเหตุผลว่าทำไมกฎหมายจึงกำหนดต้องให้พยานสาบานหรือปฏิญาณตัวก่อนเบิกความ การสาบานหรือปฏิญาณว่าจะเบิกความตามความจริงมีผลต่อจิตใจหรือทำให้พยานพูดความจริงเสมอไปหรือไม่อย่างไร การสาบานหรือปฏิญาณในทางปฏิบัติทำอย่างไร ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ควรจะได้รู้ไว้เพื่อจะได้ทราบเจตนารมณ์ของกฎหมายจะช่วยให้การศึกษากฎหมายเข้าใจง่ายขึ้น

การสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนพยานเบิกความ

การสาบานหรือปฏิญาณตัวก่อนเบิกความใช้ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา โดยเฉพาะกับพยานบุคคลไม่ว่าพยานบุคคลธรรมดาหรือพยานผู้เชี่ยวชาญก็ตาม (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 129 (2)) การที่นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ก็เพื่อจะให้พยานบุคคลเหล่านี้เบิกความเฉพาะความจริงเท่านั้น

การสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความนี้เป็นวิธีการที่เกิดจากการคิดค้นหาวิธีที่จะให้พยานพูดแต่ความจริงโดยเฉพาะได้อาศัยหลักจิตวิทยาเข้าสนับสนุน โดยความคิดว่าคนปกติทั่วไปย่อมมีความเคารพและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติชั่ว เชื่อถือในบาปและบุญ มุ่งสู่สวรรค์มากกว่านรก ดังนั้น กฎหมายจึงใช้วิธีการให้พยานสาบานตนในศาลก่อนจะเบิกความเพื่อให้พยานมีมโนธรรมในอันที่จะกล่าวแต่เฉพาะความจริง มีความสำนึกในหน้าที่ตลอดจนความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองในอันที่จะไม่นำความเท็จมากล่าว ถ้อยคำที่สาบานและปฏิญาณนั้นน้ำหนักแตกต่างกัน ปฏิญาณนั้นมีลักษณะให้คำเชื่อมั่นว่าจะเบิกความด้วยความสัตย์ความจริงเท่านั้น ลักษณะไม่รุนแรงดังเช่นสาบาน เพราะถ้อยคำที่ใช้ในคำสาบานมีลักษณะที่น่ากลัวกว่า กล่าวคือ เป็นการสาปแช่งผู้เบิกความเท็จหรือปกปิดความจริง

โดยการอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้มาลงโทษเพื่อให้พยานวันเกรง ถ้าพยานพูดเท็จหรือปกปิดอาจจะถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นตัวคนนี่ลงโทษได้ และขณะเดียวกันก็ช่วยช่วยให้พยานหากพยานเบิกความตามสัจจริง โดยอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่กัน ตัวอย่างคำสาบานที่ใช้ในศาล เช่น “ข้าพเจ้าขอให้การต่อศาลด้วยความสัตย์จริงทุกประการ จะไม่นำความเท็จมากล่าว ถ้าข้าพเจ้าเอาความเท็จมากล่าวต่อศาล ขอให้ข้าพเจ้ามีอันเป็นไปได้รับภัยพิบัติสาหัสถึงตาย ให้ได้รับแต่ทุกข์ทรมานด้วยประการทั้งปวง หากข้าพเจ้าเอาความจริงมากล่าวต่อศาล ขอให้ข้าพเจ้าจงเจริญ”

อันที่จริงถ้อยคำที่ใช้ในการสาบานนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดแบบไว้ประการใด การสาบานในปัจจุบันขึ้นอยู่กับสภาพสังคมของภูมิภาค ศรัทธาและความเชื่อของคนในท้องถิ่นซึ่งที่ทำการศาลตั้งอยู่ ดังนั้น ถ้อยคำสำนวนจึงมิได้เป็นแบบเดียวกันทุกศาล คงมีแต่จุดมุ่งหมายเท่านั้นที่เป็นไปตามแนวเดียวกัน ปัจจุบันการสาบานในขณะพิจารณาคดีทำนองนี้มีอยู่เสมอส่วนใหญ่ยึดถือเอาสถานที่ชาวเมืองเคารพกราบไหว้ในท้องถิ่นนั้นๆ ในกรุงเทพฯ เช่น การสาบานต่อองค์พระแก้วมรกตวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ภูเขาทอง ฯลฯ ต่างจังหวัด เช่น ศาลเจ้าแม่โกนiewัดตานี พระบรมธาตุคอกยสุเทพเชียงใหม่ พระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ฯลฯ เป็นต้น

ส่วนกรณีพยานประเภทใดจะต้องสาบานหรือปฏิญาณหรือเมื่อใดใช้สาบาน เมื่อใดใช้ปฏิญาณนั้นเป็นดุลพินิจของศาล ในทางปฏิบัติพยานที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เสมียนหน้าบัลลังก์จะให้เกียรติโดยนำปฏิญาณ ถ้าเป็นพยานบุคคลธรรมดาให้สาบาน

อนึ่ง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมมีสิทธิที่จะคัดค้านให้สาบาน ซึ่งจะต้องมีเหตุผลสมควร ถ้าไม่มีเหตุผลที่สมควร ศาลมีดุลพินิจไม่อนุญาตได้ และถือว่าการปฏิญาณนั้นชอบด้วยกฎหมาย คำพยานที่เบิกความจึงชอบด้วยกฎหมายด้วย

ตอนที่ 1

การถามพยานชั้นต้น

ความหมายและเหตุผล

การถามพยานชั้นต้นได้แก่ การซักถามพยานโดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั่นเองเป็นผู้ซักถาม เหตุที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเป็นฝ่ายได้ถามพยานก่อนก็เนื่องจากเป็นพยานที่คู่ความนั้นเป็นผู้อ้างมา ย่อมรู้ได้ว่าพยานของตนได้รู้เห็นเหตุการณ์ในตอนใดบ้างอย่างไร ดังนั้น ถ้าเป็นพยานโจทก์ ฝ่ายโจทก์จะเป็นผู้ถามก่อน ถ้าเป็นพยานจำเลย ฝ่ายจำเลยเป็นผู้ถามก่อน การถามนี้ ตัวความจะเป็นผู้ซักถามหรือทนายความผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้ซักถามก็ได้ ในทางปฏิบัติ คู่ความที่มีทนายความทำหน้าที่ว่าต่างหรือแก้ต่างคดี ทนายความจะทำหน้าที่ซักถามแทนตัวความ การซักถามจะเริ่มขึ้นภายหลังจากที่พยานได้สาบานหรือปฏิญาณตนและได้ตอบคำถามตามมาตรา 116 วรรคแรกแล้ว

การซักถามพยานในศาลแบ่งเป็น 3 ชั้นตอนด้วยกัน คือ

- 1) การซักถาม
- 2) การถามค้าน
- 3) การถามตั้ง

ความมุ่งหมายในการซักถามพยานชั้นต้น

การซักถามพยาน มีความมุ่งหมายเพื่อให้พยานตอบข้อซักถามให้สมประโยชน์แก่คดีของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยาน โดยเหตุที่การซักถามพยานชั้นต้นเป็นการซักถามพยานของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยาน ดังนั้น ถ้าเป็นพยานของโจทก์ๆ ก็ซักถามเพื่อประโยชน์ของโจทก์เพื่อให้พยานเบิกความไปตามข้อกล่าวหาที่ได้ฟ้องร้องไว้ ถ้าเป็นพยานของจำเลยๆ ก็ถามเพื่อให้เป็นไปตามข้อต่อสู้ตามคำให้การของจำเลย เป็นต้น

หลักเกณฑ์การซักถามพยานชั้นต้น

- 1) ห้ามถามนำพยาน
- 2) ถามข้อความให้เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์
- 3) ควรใช้คำถามสั้นๆ กระชับรัดแต่ชัดเจน

1) ห้ามถามนำพยาน

ป.วิ.แพ่ง มาตรา 118 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะซักถามพยาน ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามนำ”

“คำถามนำ” ได้แก่คำถามที่ผู้ถามแนะคำตอบแก่พยานอยู่ในตัว คือ ให้พยานตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” เช่น ถามว่า “เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2547 พยานไปเที่ยวงานฤดูหนาวจังหวัดเชียงใหม่ใช่หรือไม่?” คำถามในลักษณะเช่นนี้เป็นคำถามที่ทำให้พยานรู้ตัวดีว่าผู้ถามต้องการจะให้ตอบอย่างไร ซึ่งถ้าจะถามไม่ให้เป็นคำถามนำควรจะถามว่า “เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2547 พยานอยู่ที่ไหน?” ดังนี้ เป็นต้น เมื่อฝ่ายที่ซักถามใช้คำถามนำ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องรีบคัดค้านทันที ถ้าไม่คัดค้านจะถือว่ายินยอมให้ถาม เหตุผลที่กฎหมายห้ามใช้คำถามนำพยานเพราะเป็นพยานฝ่ายที่ซักถามอ้างมา ซึ่งโดยปกติเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าพยานของฝ่ายใดก็ย่อมจะเบิกความเป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายนั้น เช่น พยานโจทก์ย่อมต้องเบิกความเป็นประโยชน์แก่โจทก์ๆ จึงได้อ้างเป็นพยาน ถ้าไม่เป็นประโยชน์ต่อโจทก์ๆ คงไม่อ้างแน่ๆ เพราะฉะนั้นหากเปิดโอกาสให้ถามนำได้อีก จะทำให้การพิจารณาไม่ได้รับความจริงจากพยานผู้นั้นมากขึ้น ซึ่งทำให้ขาดความเที่ยงธรรมได้ง่าย ดังนั้น ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานใช้คำถามนำ ศาลย่อมมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ใช้คำถามนำนั้นได้ แต่ถ้าได้ถามนำและพยานได้ตอบไปแล้ว ศาลอาจจะจดบันทึกคำถามและคำตอบของพยานไว้เพื่อประกอบการพิจารณาว่าควรจะรับฟังคำพยานที่ได้ตอบคำถามนำนั้นเพียงใดหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อยกเว้นให้ใช้คำถามนำได้ 2 กรณี คือ

1.1) เมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากศาล (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 118 วรรคแรก) ทั้งนี้เพราะบางคำถามคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ไม่มีความสำคัญหรือเป็นที่ยอมรับกันแล้วก็อาจจะยินยอมให้ใช้คำถามนำได้ หรือในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำถามนำนั้นเป็นเพียงข้อความเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ประเด็นหรือไม่มีความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีและไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบหรืออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับแล้ว ศาลก็อาจจะอนุญาตให้ใช้คำถามนำได้

1.2) เมื่อพยานของคู่ความฝ่ายที่อ้างเบิกความเป็นปรปักษ์แก่คู่ความฝ่ายที่อ้างตนมา คู่ความฝ่ายนั้นก็จะขออนุญาตต่อศาลซักถามพยานโดยใช้คำถามนำเสมือนหนึ่งเป็นพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างมานั้นก็คือใช้คำถามนำซักทำลายน้ำนักพยานปากนั้นให้เสียหรือรับฟังไม่ได้เลย (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 117 วรรค 6)

2) ถามคำถามให้เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์

การที่จะให้พยานเบิกความให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน ฝ่ายที่อ้างพยานมาควรซักถามให้พยานตอบไปตามลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามที่พยานได้รู้ได้เห็นมา ทั้งนี้เพราะการตอบเรียงลำดับเหตุการณ์เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยเตือนความจำของพยานให้ระลึกถึงเหตุการณ์ไปในตัว การถามย้อนไปย้อนมาอาจทำให้พยานสับสนมึนงง ทำให้ตอบข้ามส่วนสาระสำคัญและผิดพลาดได้ง่าย นอกจากนี้การซักถามให้พยานตอบตามลำดับเหตุการณ์มีส่วนดีทำให้ผู้พิพากษาเข้าใจเรื่องราวและจดคำพยานได้เรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอีกด้วย ถึงแม้ว่าปัจจุบันการพิจารณาในศาลได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการจดคำพยาน โดยเครื่องบันทึกเสียงแทนการจดด้วยมือก็ตาม การถามพยานตามลำดับเหตุการณ์ยังมีความจำเป็นอยู่ โดยเฉพาะคดีที่มีข้อเท็จจริงซับซ้อนยุ่งยาก ยังมีความจำเป็นมาก

3) ควรใช้คำถามสั้นๆ กะทัดรัดแต่ชัดเจน

คำถามแต่ละประโยคควรตั้งคำถามให้สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจนทีละคำถาม ไม่ควรถามด้วยประโยคยาวๆ และถามซ้อนลงไปหลายๆ คำถาม เพราะจะทำให้พยานสับสนประเภทจำหน้าลืมหลัง ทำให้คำตอบไม่ครบถ้วน ทั้งนี้ให้ยึดหลักที่ว่าความที่ดีพึงระลึกถึงสภาพจิตใจของพยานประกอบด้วย เพราะเป็นธรรมชาติของคนทั่วไปที่มาเบิกความต่อหน้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ต่อหน้าศาลซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ พยานย่อมรู้สึกตื่นเต้นและประหม่า ยิ่งพยานเป็นชาวชนบทขาดการศึกษาหรือไม่เคยเบิกความมาก่อน หรือเป็นเด็ก คนชรา ยิ่งต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น เพราะพยานอาจให้การผิดพลาดได้ง่ายๆ ทั้งๆ ที่เป็นผู้รู้เห็นหรืออยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงๆ ในเรื่องเช่นนี้ถือว่าแต่บุคคลระดับชาวบ้านที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย แม้แต่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยก็ตาม เชื่อได้ว่าท่านที่ไม่เคยร้องเพลงบนเวทีหรือหน้าชั้นเรียน ครูหรือเพื่อนๆ เชิญขึ้นมาร้องเพลง บางท่านอาจเสียงสั้นทั้งๆ ที่ปกติเสียงไพเราะหรือตื่นเต้นจนร้องไม่จบเพลง ทั้งๆ ที่เคยร้องจบ หรือท่านที่เข้าสอบสัมภาษณ์ หลายท่านคงรับว่ารู้สึกประหม่า ตื่นเต้นมีอาการคอแห้ง กระหายน้ำ เหงื่อออกมาก เข้าออกห้องน้ำบ่อยๆ ขับถ่ายไม่ปกติ ฯลฯ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทนายความอาวุโสมักอบรมให้เทคนิค ถ้าเห็นว่าพยานยังประหม่าต่อการที่จะเบิกความ หากควรเร่งรัดไม่ ควรใช้คำถามที่ไม่สำคัญต่อประเด็นคู่ดั่งสหายคุยกัน เช่น ถามถึงอาชีพ การ

เดินทางมาศาล บางคราวต้องปลอมโยนให้คล้ายความเครียด ความกังวล ความตกใจ ความกลัว ฯลฯ แล้วค่อยเริ่มคำถาม โดยทุกๆ คำถามควรมีเป้าหมายที่มุ่งให้พยานตอบ

ภาษาที่ใช้ในการซักถามพยานชั้นต้น

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ภาษาที่ใช้ถาม ควรใช้ภาษาธรรมดาฟังแล้วเข้าใจง่าย ไม่มี ความจำเป็นใดๆ ต้องใช้คำยากประเภทยุคไทยแล้วต้องแปลเป็นไทยอีก ควรใช้ภาษาไทยกลาง หากพยานเป็นชาวชนบทไม่สัมผัสภาษาไทยกลาง หมายความว่าอาจจะถามเป็นภาษาท้องถิ่นก็ได้ แล้วแปลความหมายให้ศาลทราบเฉพาะคำที่ผู้พิพากษาไม่เข้าใจความหมาย

อนึ่ง สรรพนามที่ใช้เรียกพยานนั้น ปกติใช้คำว่า “พยาน” ผู้เป็นโจทก์ก็เรียกตัวเองว่า “โจทก์” เรียกฝ่ายจำเลยว่า “จำเลย” เป็นต้น หากพยานไม่ชินหรือไม่เข้าใจในคำเหล่านี้ หมายความว่าควรชี้แจงให้พยานเข้าใจก่อนนำเข้าเบิกความ เพราะเคยปรากฏพยานบางคนไม่เข้าใจ ที่นายโจทก์ถาม เช่น ถามว่าในวันเกิดเหตุพยานอยู่ที่ไหน ? บางคนย้อนถามว่าไม่เคยรู้จักพยาน พยานเป็นใครเขาไม่รู้จัก ดังนี้ เป็นต้น กรณีเช่นนี้ควรใช้คำธรรมดา เช่น คุณลุง คุณป้า ฯลฯ แทน คำว่าพยาน ทำให้เข้าใจง่าย

ข้อสังเกต เรื่องภาษาที่ใช้ในการพิจารณาคดีในศาลมีความสำคัญ โดยเฉพาะภาษาท้องถิ่น พยานเบิกความตามความเข้าใจในภาษาท้องถิ่นของตน แต่ศาลเข้าใจความหมายไขว้เขว ทำให้ ข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนได้ เช่น พยานเบิกความเป็นภาษาท้องถิ่นภาคใต้ว่าขณะเกิดเหตุพยาน แอบดูอยู่หลังดั้นมันเทศ เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยตลอด เมื่อคดีนั้นขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ยกฟ้องโจทก์ โดยให้เหตุผลว่าดั้นมันเทศไม่ใช่ไม้ยืนต้น แต่เป็นไม้เลื้อย เป็น ไปไม่ได้ที่พยานจะไปแอบดูอยู่หลังดั้นมันเทศ ซึ่งความจริงแล้ว ดั้นมันเทศ ชาวปักษ์ใต้หมายถึงดั้นมันตำปะหลังหรือมันดั้นในภาษาอีสานนั่นเอง ภาษาท้องถิ่น หรือคำพื้นเมืองมีความสำคัญก่อให้เกิดปัญหาได้ หมายความว่าจึงต้องเน้นความเข้าใจศัพท์ที่อาจทำให้ศาลเข้าใจแตกต่างไปจากความหมายที่แท้จริง ดังเช่นการพิจารณาในศาลจังหวัดหนึ่งใน ภาคใต้

นายจำเลยถามพยาน: “ตอนเกิดเหตุนั้น พยานไปกับใคร ?”

พยานตอบ : “มาแต่ช้วน”

ศาลเตือนพยานว่านายจำเลยไม่ได้ถามว่ามาจากไหน เพราะศาลคิดว่าพยานตอบว่า มา จากสวน

พยานตอบเหมือนเดิม : “มาแต่ซ้วน”

ทนายจำเลยชี้แจงให้ศาลฟังว่า : “มาแต่ซ้วน” หมายถึง “มาคนเดียว” หรือ “มาตามลำพัง”

คำพยานเมืองในภาคเหนือก็อาจทำให้ศาลเข้าใจไขว้เขวได้ เช่น จำเลยถูกฟ้องคดีอาญาข้อหาข่มขืนกระทำชำระผู้เสียหายโดยผู้เสียหายไม่สมัครใจ จำเลยเบิกความว่าจำเลยกระทำไปเพราะผู้เสียหาย“สู้”จำเลยๆ จึงไม่ผิด ทำให้ศาลเข้าใจว่าจำเลยได้ข่มขืนโดยผู้เสียหายต่อสู้จำเลย แสดงว่าผู้เสียหายไม่สมัครใจจึงได้สู้จำเลย ที่แท้คำว่า “สู้” ในที่นี้คำพยานเมืองภาคเหนือหมายถึง “ให้ทำให้ทางหรือสมัครใจ” นั่นเอง ในกรณีเช่นนี้ทนายความต้องชี้แจงความหมายที่แท้จริงให้ศาลทราบ

ในคดีทำร้ายร่างกาย จำเลยเบิกความว่าได้ใช้ไม้ตีผู้เสียหายจริง แต่ได้ทำเพื่อป้องกันตัว เพราะผู้เสียหาย “หล่อ” ไล่จำเลยก่อน คำว่า “หล่อ” หมายถึง “ตรงรี่เข้ามาจะทำร้าย” หากทนายไม่ชี้แจงความหมายอาจทำให้เข้าใจว่าจำเลยทำร้ายผู้เสียหายเพราะไม่พอใจผู้เสียหายหล่อกว่าจำเลย

คดีพยายามฆ่าผู้เสียหาย ศาลได้ถามจำเลยว่า “จำเลยได้พยายามฆ่าผู้เสียหายจริงหรือไม่?” จำเลยแถลงต่อศาลว่า “เปล่าครับ ผมยิงนัดเดียวเท่านั้นครับ” ที่จำเลยตอบเช่นนี้แสดงว่าจำเลยเข้าใจคำว่า “พยายาม” หมายถึงการรวนเวียนหาช่องทางพลาดแล้วพยายามทำอีก ซึ่งตามกฎหมายมิได้หมายความเช่นนั้น หากทนายความไม่ชี้แจงความหมายที่แท้จริงแล้ว โอกาสที่จำเลยจะถูกลงโทษคลาดเคลื่อนก็เป็นได้

ภาษาท้องถิ่นอีสาน เช่น จำเลยถูกฟ้องฐานลักทรัพย์ จำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำผิดพร้อมอ้างฐานที่อยู่ว่าคืนเกิดเหตุจำเลยไปค้างบ้านแฟนซึ่งอยู่คนละหมู่บ้านที่เกิดเหตุ “อยู่เบ็งอีเก็งกับแฟน” หมายความว่าจำเลยอยู่ชมจันทร์กับคนรัก คำว่า “อีเก็ง” หมายถึง ดวงจันทร์ หาได้หมายถึงเก็งหรือกวางไม่

ในคดีแพ่งก็มีกรณีเช่นคดีพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่นา ผู้ร้องเบิกความว่า “ผู้ร้องมีนาอยู่ 3 แปลง ทำนาได้ข้าวปีละพันหมื่น” ข้อเท็จจริงนาพิพาทอยู่ในภาคอีสาน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะได้ผลผลิตปีละพันหมื่นตามคำเบิกความของผู้ร้อง เพราะแม้แต่ในภาคกลางซึ่งเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของประเทศไทยก็ยังไม่ได้ผลผลิตเช่นว่านี้ ที่แท้คำว่า “หมื่น” เป็นมาตราชั่งของชาวพื้นเมืองอีสานและภาคเหนือ หนึ่งหมื่นมีน้ำหนัก 12 กิโลกรัม ดังนี้ เป็นต้น

การคาดคะเนระยะทางหรือการประมาณเวลาก็เป็นอีกกรณีหนึ่งซึ่งทำให้ศาลงงงวยได้ เช่น พยานตอบคำถามที่ว่า “จํานวนวิงหนีไปนานเท่าไรกว่าตำรวจจะมาถึง ?” พยานตอบว่า “แค่เคี้ยวหมากแหลก” ซึ่งปัจจุบันคนไทยไม่นิยมกินหมากจึงไม่รู้ว่าการเคี้ยวหมากจนแหลกนั้นใช้เวลานานเท่าไร ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงว่าพยานผู้เคี้ยวหมากมีฟันหรือไม่ ถ้ามีคงเร็วกว่าไม่มีฟัน หรือพยานตอบคำถามที่ว่า “ที่เกิดเหตุมีระยะทางห่างจากบ้านพยานเท่าใด ?” หรือ “จากบ้านไปถึงที่เกิดเหตุใช้เวลาานเท่าใด ?” พยานตอบว่า “บ้านอยู่ไม่ไกลจากที่เกิดเหตุ ใช้เวลาแค่สูบบุหรี่ 1 มวนก็ถึง” นักศึกษาโปรดพิจารณาบุหรี่ปิ่นเมืองที่ชาวบ้านใช้ใบตองมวนสูบเอง ความยาวเกือบ 1 คืบ ศาลต้องใช้สามัญสำนึกและวิจารณญาณประกอบการพิจารณาว่าระยะทางนั้นใกล้หรือไกลอย่างไร หรือพยานตอบว่า “บ้านพยานอยู่บนเนินเขา” ทนายถามว่าอยู่สูงกี่เมตร ก็พูดพยานเป็นชาวชนบทไม่รู้จักคำว่า “ฟุต” หรือ “เมตร” รู้แต่มาตราวัดเป็น “เส้น” หรือ “วา” จึงตอบไม่ได้ ทนายจึงให้กะหรือประมาณความสูงว่าถ้ามองลงมาเห็นไกลขนาดไหน พยานตอบว่า “สูงขนาดเห็นทนายตัวเท่าหมาหน่อย” ในกรณีเช่นนี้คงต้องใช้คาดคะเนว่าระยะสูงขนาดเห็นคนเท่าลูกศุนัขนั้นควรอยู่ในความสูงประมาณเท่าใด ดังนี้ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีพยานบางคนเข้าใจความหมายของถ้อยคำ แต่แก๊งงง้างบ้าง ตอบโยกโย้อี้อวนบ้าง เช่น

- ศาลถามพยาน : “พยานเป็นอะไรกับจำเลย”
 พยาน : “เป็นญาติ”
 ศาล : “เป็นญาตินะ เป็นอย่างไร ?”
 พยาน : “เป็นพี่น้องกัน”
 ศาล : “นั่นซิ พยานเป็นอะไรกับเขา”
 พยาน : “เป็นพี่”
 ศาล : “ใครเป็นพี่ใคร ?”
 พยาน : “จำเลยเป็นพี่ผม”^{1/}

ข้อเสนอแนะ ภาษาที่ใช้ในการซักถามพยาน หรือใช้ในการพิจารณาของศาลไม่ว่ากรณีใดๆ ต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ การขู่ตะคอกพยานรวมถึงการเสียดสี ก้าวร้าวศาล ฟังหลักเสียงไม่ควร

^{1/} จ.18.”คุณพาท” , ปีที่ 9 เล่ม 9, กันยายน พ.ศ.2505 หน้า 237

ประพจน์ ต้อง ไม่ลืมนำทนายความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม การใช้ภาษาหยาบคาย กักขฬะในขณะศาลกำลังพิจารณาเป็นการแสดงออกซึ่งการลบหลู่สถาบันกษัตริย์ ซึ่งศาลทั้งหลายได้กระทำหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ นอกจากเป็นการผิดมรรยาททนายความแล้วยังเป็นการละเมิดอำนาจศาลด้วย

สรุป หลักเกณฑ์เบื้องต้นเป็นดังที่กล่าวมา แต่อย่างไรก็ดีแม้ผู้ว่าความจะได้ใช้หลักถูกต้องตามเกณฑ์แล้ว ใคร่เสนอแนะว่า การซักถามพยานจะได้ผลแก่คดีก็ต่อเมื่อผู้ว่าคดีได้ศึกษาข้อเท็จจริงในคดีนั้นแล้วเป็นอย่างดี ผู้ว่าความจะซักถามพยานให้ได้ผลดีไม่ได้หากไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงในคดีนั้นโดยละเอียด เพราะฉะนั้นจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคล เวลา สถานที่ เหตุจูงใจของการกระทำ เครื่องมือ เครื่องใช้หรืออุปกรณ์การกระทำผิด นอกจากที่กล่าวนี้การซักถามจะต้องให้โอกาสพยานมีเวลาระลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเวลาล่วงเลยมานานอาจหลงลืมได้ การซักถามต้องไม่รีบร้อน ทนายความต้องสุ่ม เยือกเย็น แต่สุภาพ ใช้ถ้อยคำชัดเจน วางท่วงท่าบุคลิกให้น่าเลื่อมใส ช่อนความรู้สึกลึกเมื่อพยานตอบผิดพลาดไม่ถูกต้องให้ฝ่ายตรงกันข้ามเห็นโดยเค็ดขาด เพราะจะเป็นเหตุให้พยานใจเสียบพลาดหนักขึ้น นอกจากนี้ที่สำคัญยิ่งคือการถามให้ครบถ้วนตามประเด็นข้ออ้างหรือข้อต่อสู้ของตน

วิธีปฏิบัติในการซักถาม

ที่กล่าวมาเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการซักถามพยาน แต่วิธีปฏิบัติในการถามจะต้องถามเริ่มต้นตอนไหนอย่างไรเป็นศิลป์และพรสวรรค์ของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนและประสบการณ์เป็นส่วนประกอบ ตลอดจนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นย่อมแตกต่างกันเป็นเรื่องๆ ไป ดังนั้น วิธีถามจึงขึ้นอยู่กับรูปคดีเป็นเรื่องๆ ซึ่งยากที่จะชี้ขาดว่าควรนำสืบอย่างไร

ปกติทั่วไปคดีที่ขึ้นสู่ศาลจะประกอบด้วยปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ปัญหาข้อกฎหมายนั้นผู้ความไม่ต้องนำสืบถือว่าศาลรู้ได้เอง แต่ต้องนำสืบในปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลเชื่อตามข้ออ้างของตน โดยเฉพาะคดีแพ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะภาระการพิสูจน์ไม่ได้ติดอยู่กับโจทก์ดังเช่นคดีอาญา ดังนั้น ในคดีแพ่งผู้ความทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบ ฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ต้องรับภาระหนักกว่าอีกฝ่ายหนึ่งเพราะอีกฝ่ายอาจจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าฝ่ายที่ได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายจะไม่ต้องนำสืบเสียเลยก็หาไม่ แม้จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายก็

ยังต้องมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบและหักล้างพยานของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่นั่นเอง ดังนั้น การนำสืบก็เพื่อซักถามพยานให้ได้ข้อเท็จจริงสนับสนุนข้ออ้างของคนนั่นเอง

คงได้กล่าวแล้วว่าวิธีซักถามพยานนั้นหาหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวไม่ได้ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ จะถามเริ่มต้นอย่างไรก่อนสุดแล้วแต่ทนายความและประสบการณ์ของแต่ละท่านที่สะสมมา แต่อย่างไรก็ตามเท่าที่ผู้เขียนได้ติดตามศึกษาและค้นคว้าในเรื่องนี้ก็เชื่อว่าไม่มีหลักเกณฑ์เสียเลยทีเดียวนักกฎหมายและทนายความอาวุโสได้นำประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานมาประมวลเป็นหลักกว้างๆ แนะนำสืบต่อกันมา เช่น ตำราว่าด้วยข้อเท็จจริงโดยอาจารย์ร้อยเอกหลวงสถิตย์พรชำนาญ (เปลี่ยน ลีละคร) ซึ่งอาจารย์สัมฤทธิ์ รัตนดารา นำมาถ่ายทอดในสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อเท็จจริงที่ไม่ควรนำสืบ

1) ข้อเท็จจริงใดขัดต่อเหตุผล ข้อเท็จจริงนั้นไม่ควรนำสืบเพราะมีแต่ทางทำให้คดีแพ้เนื่องจากศาลไม่เชื่อ ข้อเท็จจริงที่ขัดต่อเหตุผลแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1.1) ขัดด้วยเหตุผลของตนเอง
- 2.2) ขัดด้วยเหตุผลของคนอื่น
- 1.3) ขัดด้วยเหตุผลตามหลักวิชาพิเศษ

1.1) ขัดด้วยเหตุผลของตนเอง ได้แก่ข้ออ้างกับเหตุผลของผู้เป็นเจ้าของข้ออ้างนั้นขัดกันอยู่ในตัว หรือเรียกว่าไม่สมเหตุผล เช่น พยานเบิกความว่าเห็นจำเลยฟันศรียะผู้เสียหายคืนวันเกิดเหตุเดือนมีดและพยานอยู่ห่าง 100 เมตร หรือพยานเบิกความว่าได้ยินจำเลยค่าผู้เสียหาย แต่ไม่เห็นตัวจำเลยเพียงแต่จำเสียงได้ จำเลยคนนี้พยานไม่เคยรู้จักมาก่อน เพิ่งจะมาเห็นหน้าในศาลขณะเบิกความเท่านั้น ฯลฯ คำพยานเหล่านี้ขัดด้วยเหตุผลเชื่อถือไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น

1.2) ขัดด้วยเหตุผลของคนอื่น ได้แก่ข้ออ้างของผู้เป็นเจ้าของข้ออ้างนั้นขัดต่อเหตุผลของคนอื่น หรือขัดต่อพยานเอกสารหรือวัตถุพยาน เช่น พยานรู้เห็นเหตุการณ์อย่างเดียวกันหลายคนพร้อมกัน ซึ่งเรียกว่า “พยานคู่” ตามหลักนั้นพยานคู่ไม่จำเป็นต้องเบิกความเหมือนกันทุกอย่าง หากแต่สอดคล้องต้องกัน ไม่ขัดกันในตอนสำคัญจึงจะน่าเชื่อถือ ตัวอย่างขัดกับคำพยานอื่น เช่น พยานเบิกความว่าได้วิ่งไล่จำเลยไปพร้อมกับพยานอีกปากหนึ่ง เห็นจำเลยหนีลงเรือข้ามคลองไป แต่นาย ก. ซึ่งเป็นพยานคู่กลับเบิกความว่าเห็นจำเลยหนีลงคลองว่ายน้ำข้ามไป หรือพยานเบิกความว่ายืนอยู่ข้างถนนกับนาย ก. ซึ่งเป็นพยานอีกปากหนึ่งเห็นจำเลยนี้ไล่ด้อนกระบือ

ของโจทก์ไป แต่นาย ก. พยานคู่กลับเบิกความว่า เห็นจำเลยชี้กระป๋องของโจทก์ผ่านหน้าไป ฯลฯ
ดังนี้ จะเห็นว่าทั้งคู่เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญอันที่จะเชื่อได้หรือไม่ว่าพยานเห็น
เหตุการณ์เช่นนั้นจริงๆ หรือเป็นแค่เพียงได้รับคำบอกเล่ามา ตัวอย่างขัดกับพยานเอกสาร เช่น
พยานเบิกความว่าได้ลงลายมือชื่อเป็นพยานในสัญญา แต่ในสัญญาไม่ปรากฏลายมือชื่อของ
พยาน หรือเบิกความว่าจำเลยกู้เงิน โจทก์ 20,000 บาท ได้ทำสัญญาให้ไว้ แต่ปรากฏในสัญญา
30,000 บาท ฯลฯ ดังนี้ จะเห็นว่าคำเบิกความของพยานนี้ขัดต่อข้อความในพยานเอกสาร ซึ่งมีเหตุ
อันไม่ควรเชื่อถือได้ ขัดต่อวัตถุพยาน เช่น ผู้เสียหายอ้างตนเองเป็นพยานเบิกความว่าจำเลยใน
คดีนี้ลักร่องเท้าผู้เสียหายไป จำเลยเบิกความว่าไม่ได้ลัก รองเท้าของกลางเป็นของจำเลย ทั้งสอง
ฝ่ายต่างอ้างว่าได้จ้างช่างตัดที่ร้านรองเท้าและได้สวมใส่ใช้มาหลายเดือนแล้ว ถ้าหากนำร่องเท้า
ของกลางมาให้ทั้งคู่ลองสวมดู หากปรากฏว่าเท้าผู้เสียหายใหญ่กว่าร่องเท้าสวมเข้าไม่ได้ คำเบิก
ความของผู้เสียหายก็รับฟังไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น

1.3) ขัดกับเหตุผลตามหลักวิชาพิเศษ เช่น จำเลยอ้างตนเองเป็นพยานเบิกความว่าลาย
พิมพ์นิ้วมือในหนังสือสัญญาเงินไม่ใช้ลายพิมพ์นิ้วมือของตน แต่ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์แล้วยืนยัน
ว่าเป็นลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลย โดยแสดงภาพขยายลายนิ้วมือของจำเลยให้ใหญ่ขึ้นเทียบกับ
ลายนิ้วมือที่เป็นปัญหา เห็นได้ชัดว่าเหมือนกันเช่นนี้ ถือได้ว่าคำเบิกความของจำเลยฟังไม่ขึ้น
หรือพยานเบิกความว่าเห็นจำเลยใช้ปืนของกลางนี้ยิงผู้ตาย ครั้นผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์หวักระสุนที่ผ่า
มาจากศพกับปืนของกลาง ปรากฏว่าหวักระสุนและปลอกกระสุน ไม่ได้ถูกยิงจากปืนของกลาง
เช่นนี้ ถือว่าคำเบิกความนั้นขัดกับเหตุผลตามหลักวิชาชีพ รับฟังไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น

ข้อเท็จจริงที่ทนายความควรจะนำสืบต่อศาล

ข้อเท็จจริงที่ทนายความควรนำสืบต่อศาล คือ ข้อเท็จจริงที่สมเหตุสมผล ซึ่งพอจะแยก
ออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1) เหตุผลสามัญ
- 2) เหตุผลวิสามัญ
- 3) เหตุผลทางทางจิตวิทยา

1) **เหตุผลสามัญ** คำว่า “เหตุ” แปลว่าสิ่งหรือเรื่องที่ทำให้เกิดผล คำมูล ต้นเรื่อง ฯลฯ
กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นมูลเหตุหรือรากหรือเป็นที่มาของผล คำว่า“ผล”เป็นสิ่งที่เกิดจากเหตุ หรือ

เหตุเป็นต้น ผลเป็นลูก เช่น พยานเบิกความว่าเห็นรถยนต์ของนาย ก. ชนกับรถยนต์ของนาย ข. ข้ออ้างนี้เป็นไปได้ว่ามีรถยนต์ชนกัน ทำไมพยานจึงเห็น เพราะพยานนั่งมาในรถยนต์ของนาย ข. จึงน่าจะเชื่อได้ว่าพยานได้เห็นรถยนต์ชนกันจริง

บางกรณีเพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นและเพื่อป้องกันการหักล้างทำลายน้ำหนักคำพยานของคู่ความฝ่ายตรงกันข้ามซึ่งจะถามค้าน ทนายความฝ่ายนำพยานปากนี้มาเบิกความควรจะซักถามพยาน เช่น “เหตุใดพยานจึงนั่งรถยนต์ไปกับนาย ข.” หากพยานเบิกความว่า “เพราะนาย ข. จะพาพยานไปส่งสถานีรถไฟ” เป็นเหตุผลที่พอฟังขึ้น แม้จะเหตุผลชั้นสองที่ห่างไกลจากข้ออ้างที่ว่ารถยนต์ของนาย ก. ชนรถยนต์นาย ข. ก็ตาม ถ้าพยานตอบเช่นนี้ ทนายความอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่กล้าซักค้าน เพราะขึ้นซักไปยิ่งจะเข้าตัวหากพยานเบิกความยืนยันคำพยานปากนี้ยิ่งจะแน่นมากขึ้น

โดยสรุป เหตุผลสามัญ คือ เหตุผลธรรมดาทั่วไป เป็นธรรมชาติที่วิญญูชนทั่วไปย่อมเข้าใจในเหตุผลนั้น ได้อย่างดี คำพยานเหตุผลสามัญย่อมเป็นพยานที่น่าเชื่อถือได้ เหตุผลสามัญนี้จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ พิจารณาได้จากหลักเกณฑ์ ดังนี้

ก) ที่มาของข้ออ้าง ได้แก่สิ่งที่ทำให้เกิดข้ออ้างขึ้น เช่น รู้หรือไม่รู้ เห็นหรือไม่เห็น จำได้หรือไม่ได้ ฟังสังเกตว่า จำได้กับไม่รู้หรือไม่เห็นนั้นมีความหมายแตกต่างกัน เพราะจำไม่ได้นั้นอาจจะเคยรู้เห็นมาก่อนแล้ว แต่ขณะนี้ลืมเลือนไปแล้วจึงจำไม่ได้ กับคำว่าไม่รู้ ไม่เห็น ไม่ทราบ ความหมายชัดอยู่ในตัว ส่วนคำว่า “ไม่ได้สังเกต” เช่นเดียวกับไม่รู้นั่นเอง การที่บุคคลใดจะกล่าวอ้างว่าได้รู้ ได้เห็น จำได้อย่างนั้นอย่างนี้ไม่เป็นของยาก ใครๆ ก็กล่าวอ้างได้โดยไม่จำเป็นต้องเห็นจริงๆ แต่การที่จะกล่าวถึงเหตุแห่งการได้รู้ได้เห็นให้สนิทสนมกลมกลืนจนไม่ขัดกับข้ออ้างนั้น เป็นของทำได้ยาก ถ้าหากไม่ได้รู้จริง ไม่ได้เห็นจริงจะกล่าวให้ถูกต้องหมดนั้นเป็นไปได้ยาก แม้จะมีการซักซ้อมพยานกันมาอย่างดี ถ้าทนายความฝ่ายตรงกันข้ามมีชั้นเชิงใช้ศิลป์ซักถามหาเหตุผลจนละเอียดแล้ว พยานปากนั้นจะเบิกความชัดกันจนได้ ทนายที่มีประสบการณ์สูงจึงเอาชนะได้ด้วยการซักค้านพยานของฝ่ายตรงกันข้ามจนพยานเบิกความขัดกับเหตุผล

ฟังสังเกตด้วยว่า ความจำที่เกิดจากหู ผู้ความจำที่เกิดจากตาไม่ได้ ดังโบราณว่า “สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น” สุภาษิตนี้เป็นประโยชน์มากสำหรับการวินิจฉัยข้ออ้างของบุคคลว่ารู้จริง เห็นจริง จำได้จริงหรือไม่ แม้จะถูกซักค้านอย่างไรก็ไม่มีทางไขว้เขว

อนึ่ง หากเป็นการจำ การจำนั้นต้องเป็นการจำอย่างมีเหตุผลสามัญธรรมดา คือ จำอย่างคนปกติธรรมดาจำ ถ้าหากจำได้อย่างดีถ้วนเกินไป กลับจะเรียกว่าขัดกับเหตุผลอันไม่น่าเชื่อว่า จะจำได้ละเอียดตลอดถึงเพียงนั้น

ข) เหตุที่มาของการรู้ การเห็นและการจำได้ ทำไมจึงรู้ ทำไมจึงเห็น ทำไมจึงจำได้ ก็เพราะ

- 1) เกิดจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และส่วนอื่นๆ ของร่างกาย
- 2) เหตุที่มาเห็น มาเห็นเพราะมีเจตนามารู้มาเห็น หรือได้รู้เห็นโดยบังเอิญ
- 3) ส่วนประกอบอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการรู้ การเห็นและการจำได้นั้น ได้แก่ พฤติการณ์ที่มารู้ มาเห็น มาในลักษณะอย่างไร เดินมา ขึ้นรถ ลงเรือ ขณะเห็นนั้นเห็นได้ด้วยอาศัยแสงสว่างจากอะไร แสงเดือน แสงตะวัน ไฟฟ้า ตะเกียงหรือไฟฉาย ฯลฯ เห็นในระยะห่างมากน้อยเพียงใด รู้เห็นนานเท่าใด เคยรู้เคยเห็นมาก่อนหรือไม่ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จะวินิจฉัยนำเชื่อได้หรือไม่ว่ารู้หรือเห็นจริง

สภาพของข้ออ้างที่อ้างว่ารู้เห็น ควรซักถามให้ละเอียดถี่ถ้วนถึงรูป สี กลิ่น เสียง รส ตำนาน ขนาด จำนวน ชนิดหรือประเภท ถ้าพยานรู้เห็นจริงก็จะตอบได้โดยมีเหตุผล ถ้าไม่รู้จริง ไม่เห็นจริง คำเบิกความนั้นย่อมขัดกันเอง

2) เหตุผลวิสามัญ คือ เหตุผลที่มีลักษณะพิเศษ คนธรรมดาสามัญไม่รู้หรือรู้ได้โดยยาก ผู้เชี่ยวชาญหรือมีความสามารถเป็นพิเศษเท่านั้นที่จะพิสูจน์ได้ เหตุผลวิสามัญนี้ปกตินับว่าเป็นเหตุผลที่มีความแน่นอนมาก เพราะเป็นการพิสูจน์ตามหลักวิชาการ อาศัยความรู้หรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วย แต่อย่างไรก็ตามเหตุผลวิสามัญนี้เมื่อได้รับการพิสูจน์แล้วต้องไม่ขัดกับเหตุผลสามัญ เพราะเหตุผลวิสามัญนั้นก็มาจากเหตุผลสามัญนั่นเอง

3) เหตุผลทางจิตวิทยา เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่จะอาศัยเป็นหลักฟังข้อเท็จจริงได้นอกเหนือจากเหตุผลสามัญและเหตุผลวิสามัญดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำเหตุผลทางจิตวิทยานำมาประกอบการวินิจฉัย คำเบิกความและพยานหลักฐานต่างๆ จะทำให้การวินิจฉัยนั้นถูกต้องตรงความจริงมากยิ่งขึ้น

ในบรรดาข้อพิพาททั้งหลายที่คู่ความนำขึ้นสู่ศาลเพื่อร้องขอความยุติธรรมนั้น คดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาท ข้ออ้างของพยานอาจทำให้คู่ความถึงกับลุ่มจม สิ้นเนื้อประดาตัวก็เป็นได้ ทำนองเดียวกับคดีอาญา คำพยานอาจทำให้จำเลยสูญเสียชีวิตหรืออิสรภาพได้ คำพยาน

จึงมีความสำคัญเป็นหลักฐานบังคับให้เกิดคำชี้ขาดของศาลๆ ต้องตัดสินโดยอาศัยคำพยานใน
จำนวนเป็นหลักจะตัดสินชี้ขาดข้อเท็จจริงโดยไม่มีคำพยานสนับสนุนไม่ได้ ดังนี้ คำพยานจึง
ต้องได้รับการกลั่นกรองอย่างละเอียดถี่ถ้วน

เหตุผลทางจิตวิทยา เป็นเหตุผลอันเป็นไปตามธรรมชาติของจิตมนุษย์ ทางจิตวิทยาถือว่า
ข้ออ้างของบุคคลย่อมเกิดจากจิตของบุคคลเป็นสมมุติฐานส่วนหนึ่งด้วย ดังนั้นคำพยานที่ให้การ
ต่อศาลจะ โดยการเล่าเหตุการณ์ที่ตนได้รู้ หรือ ได้เห็นมาในศาลฟัง พยานบางคนอาจเล่าตามความ
จริงที่ได้เห็นได้รู้ บางคนก็เล่าผิดจากความจริงต่อเติมเสริมแต่งขึ้นมาใหม่ซึ่งมูลเหตุที่เป็นเช่นนี้
มาจากจิต ด้วยเหตุนี้หากผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นศาลหรือทนายความใช้หลักจิตวิทยาประกอบการ
วินิจฉัยก็จะทราบได้ว่าข้ออ้างหรือคำกล่าวนั้นตรงต่อความจริงหรือไม่

การซักถามก็ดี การถามค้านหรือถามดิงพยานปากใด ทนายควรจะใช้จิตวิทยาเข้าช่วยจะ
ทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น แต่การที่จะให้เกิดผลดีได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับตัวทนายความได้ให้ความสนใจ
ศึกษาเล่าเรียนและมีความเชี่ยวชาญเพียงใดเป็นเรื่องเฉพาะหน้าที่จะต้องอาศัยคุณสมบัติ
เฉพาะตัวเป็นเครื่องมือ ฉะนั้น คำพยานที่อ้างต่อศาล ทนายความพึงระลึกละเอียดว่าจะต้องถูกฝ่าย
ตรงกันข้ามใช้หลักจิตวิทยาซักค้านหรือถามค้าน จึงต้องพยายามชี้แจง ชักซ้อมความเข้าใจกับ
พยานฝ่ายตนให้จงดี ด้วยการตั้งข้อสมมติว่าตนเป็นทนายฝ่ายตรงกันข้าม หากพยานเบิกความ
อย่างนี้จะซักค้านไปในทิศทางใด หากกำหนดแนวไว้หลายๆ ทางก็จะยิ่งเป็นประโยชน์ต่อคดี
ของตนยิ่งขึ้น ดังนั้น เมื่อกำหนดพยานบุคคลเข้าเบิกความ ในกรณีพยานที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญพึง
ระลึกถึง "หลัก 3 ต้อง" ดังนี้ (1) พยานนั้นต้องได้ยินด้วยหู ได้รู้ด้วยตา (2) พยานนั้นต้องเบิก
ความตามที่ได้รู้เห็นมา และ (3) พยานนั้นต้องไม่เบิกความขัดกับเหตุผลไม่ว่าสามัญ วิสามัญหรือ
เหตุผลทางจิตวิทยา หากทนายยึดหลักเช่นนี้แล้ว คดีนั้นก็ยากที่จะแพ้ เพราะศาลย่อมใช้
ดุลพินิจอันเที่ยงธรรมในการชั่งน้ำหนักคำพยานเสมอ

การจัดลำดับพยานเข้าสืบต่อศาล

ในทางปฏิบัติในการสืบพยานโจทก์ก็ดี สืบพยานจำเลยก็ดี ผู้เป็นโจทก์หรือจำเลยจะอ้าง
ตนเองเป็นพยานด้วยเสมอ ในชั้นพิจารณาผู้ที่อ้างตนเองเป็นพยานนี้จะต้องเบิกความก่อนพยาน
บุคคลอื่นเป็นลำดับแรก ลำดับถัดไปจึงเป็นพยานบุคคลตามที่คู่ความได้ยื่นเสนอต่อศาลตาม
บัญชีระบุพยานที่ได้ศึกษากันมาแล้ว ดังนั้น ในการจัดลำดับพยานเข้านำสืบในศาลนับว่ามี
ความสำคัญ ควรพิจารณาเลือกพยานที่ฉลาด มีไหวพริบดี มีความกล้าและเข้าใจข้อซักถามและ

รู้จักคำตอบได้ดีเข้าเบิกความไปตามลำดับก่อนหลัง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าพยานปากแรกๆจะถูก
คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งถามค้ำน ดังนั้นหากพยานลำดับแรกๆให้การชอบด้วยเหตุผล ก็จะทำให้ศาล
เชื่อถืออันอาจส่งผลให้พยานในลำดับต่อไปด้วย อีกประการหนึ่ง ถ้าพยานที่เข้าเบิกความใน
ลำดับค้ำนๆ เหล่านี้ได้ให้ถ้อยคำฟังได้สมประโยชน์เพียงพอแล้ว พยานอื่นๆ ที่รู้เห็นอย่างเดียวกัน
ซึ่งอาจมีอยู่หลายๆ คน ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องนำเข้าสู่สืบแม้จะได้อ้างไว้ในบัญชีระบุพยานแล้วก็ตาม
ย่อมตัดพยานเหล่านี้เสียได้ เพราะฉะนั้นการคัดเลือกพยานเข้าสู่สืบก่อนหลังจึงขึ้นอยู่กับ
การเตรียมคดี ทนายที่ใส่ใจเตรียมคดีโดยระมัดระวังย่อมได้ประโยชน์ คือมีโอกาสได้ทราบถึง
ลักษณะนิสัยใจคอของบุคคลที่จะอ้างเป็นพยาน ประโยชน์ที่ติดตามมาก็คือจะได้ใช้คำถามให้ถูก
กับนิสัยและจิตใจพยานเพื่อประโยชน์แก่คดีฝ่ายตน ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของปุถุชนย่อมมีนิสัย
แตกต่างกัน บางคนโง่แต่ฉลาด บางคนตลกใจหรือประหม่าบ้าจี้ บางคนอวดดีแต่ขี้ดขาด บางคน
ขี้อาย ไม่ยอมตอบคำถาม ฯลฯ ดังนั้นเพื่อประโยชน์ดังกล่าวจึงควรพิจารณาอุปนิสัย อายุ เพศ
การศึกษาตลอดจนฐานะและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น พยานชอบพูดอธิบาย ประเภท
คุยโตอวดรู้อวดเห็น ต้องหาโอกาสหรือคอยเตือนให้ตอบเท่าที่ถาม ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น

ตอนที่ 2

การถามคำถาม

ความหมายและเหตุผล

หลังจากคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานบุคคลชักถามพยานเสร็จแล้วก็ถึงการถามพยานอีกประการหนึ่งเรียกว่า “การถามคำถาม” เช่น พยานโจทก์เข้าเบิกความเมื่อทนายโจทก์ชักถามเสร็จแล้ว ทนายจำเลยเป็นฝ่ายถามพยานผู้นั้น การถามคำถามนี้ทนายฝ่ายตรงกันข้ามอาจจะใช้คำถามนำคือ ป้อนคำถามซึ่งมีคำตอบอยู่ในตัว “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ดังกล่าวได้โดยตลอด การใช้คำถามนำได้ในการถามคำถามนี้เป็นข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างการชักถามกับการถามคำถาม เหตุที่กฎหมายไม่ห้ามใช้คำถามนำเพราะเหตุว่าพยานที่ถูกถามนั้นเป็นพยานของคู่ความฝ่ายตรงกันข้าม โดยปกติทั่วไปพยานย่อมจะไม่ให้การเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายถามคำถาม

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการถามคำถามจะใช้คำถามนำได้ แต่ถ้าการใช้คำถามนำนั้นจะเป็นเหตุให้เสียความเป็นธรรม เช่นพยานที่เป็นเด็กหรือคนชรา การถามนำจะทำให้หลงผิดหรือเข้าใจผิดศาลอาจเตือนพยาน โดยอธิบายคำถามของคู่ความฝ่ายที่ถามคำถามให้พยานเข้าใจให้ถูกต้อง หรือจะห้ามมิให้ผู้ถามใช้คำถามนำเช่นนั้นก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ดังนั้นในทางปฏิบัติตอนใดจะถามคำถามด้วยคำถามนำหรือไม่ ผู้ถามต้องพิจารณาความเหมาะสมและผลที่จะได้ประกอบด้วย หากใช้ว่าเมื่อกฎหมายไม่ห้ามการใช้คำถามนำ ก็ใช้คำถามนำตลอดกระทั่งขาดเป้าหมายเป็นเหตุให้พยานรู้ความมุ่งหมายของผู้ถามแล้วหลีกเลี่ยงเบี่ยงบ่ายคำตอบ เป็นผลเสียแก่คดีของผู้ถามคำถามได้

ความมุ่งหมายของการถามคำถาม

การถามคำถามมีความสำคัญอย่างยิ่งในการถามพยานของคู่ความฝ่ายตรงกันข้าม เนื่องจากในการชักคำถามหรือถามคำถามนี้ คู่ความฝ่ายที่ถามคำถามมีโอกาที่จะจับผิดหรือจับโกหกหรือพิรุขต่างๆ ของพยานเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของพยานปากนั้นในสายตาของศาลได้ เช่นว่าพยานไม่รู้ความจริงในเรื่องนั้น หรือรู้แต่คลาดเคลื่อน หรือความเห็นของพยานไม่สมเหตุสมผล

เท่าที่มีการค้นคว้ากันมาแล้วในวงการกระบวนการยุติธรรม วิธีค้นหาความจริงจากพยานบุคคลได้ดีที่สุดนั้นได้แก่การถามคำถามนี้เอง โดยทนายความฝ่ายตรงกันข้ามล่อหลอกพยานด้วย

คำถามแบบต่างๆ ถ้าเป็นเรื่องเท็จในที่สุดจะปรากฏว่าการเบิกความตอบคำถามค้านจะขัดกันเอง หรือขัดกับคำเบิกความที่พยานได้ให้ไว้ก่อนหน้านั้น ในคดีอาญาเพียงแต่ทนายจำเลยสามารถทำให้ศาลข้องใจหรือสงสัยในความถูกต้องของคำเบิกความของพยานโจทก์ได้ก็เป็นการเพียงพอเพื่อประโยชน์ในเชิงคดี ทั้งนี้เพราะศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นคุณแก่จำเลย นั่นคือการยกฟ้องโจทก์ ปลดปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป (ป.วิ.อาญา มาตรา 227 วรรคสอง)

เมื่อผู้เขียนกล่าวเช่นนี้ นักศึกษาบางท่านอาจสงสัยว่า การถามค้านจะแสดงให้เห็นความจริงเสมอไปหรือไม่? คำตอบคงจะต้องบอกว่าไม่แน่เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถตลอดจนศิลปะในการถามค้านของทนายฝ่ายตรงกันข้าม บางคนถามค้านเก่งมาก บางคนไม่ได้เรื่องราว เช่น ถามนอกประเด็น ถามไม่มีเป้าหมายหรือคำถามไม่สุภาพซึ่งเป็นลักษณะส่วนตัวที่แตกต่างกันของแต่ละคน หากทนายโจทก์แน่นนอนตายตัวไม่ได้ นักกฎหมายอาวุโสตั้งข้อสังเกตว่า ทนายมีฝีมือหรือไม่ ดูได้จากการถามค้าน แสดงว่าการถามค้านเป็นศิลปะบ่งบอกถึงความสามารถของทนายความดุจดังการทำคำพิพากษาเป็นการแสดงออกซึ่งฝีมือของผู้พิพากษาดูกัน

สรุปในเบื้องต้น การถามค้านพยานมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ (ก) เพื่อทำลายน้ำหนักรายการพยานที่ได้ตอบคำถามของกลุ่มความฝ่ายที่อ้างพยานไปแล้ว (ข) เพื่อให้พยานเบิกความข้อใดข้อหนึ่งเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายถามค้าน

(ก) เพื่อทำลายน้ำหนักรายการพยานที่ได้ตอบคำถามของกลุ่มความฝ่ายที่อ้างพยานไปแล้ว การถามค้านตามหัวข้อนี้มี 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ถามค้านเพื่อให้ถ้อยคำของพยานแตกต่างกับพยานคนอื่นๆ

การทำลายน้ำหนักรายการพยานโดยวิธีนี้จะใช้ต่อเมื่อพยานรู้เห็นเหตุการณ์อย่างเดียวกันมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไปซึ่งเรียกว่า “พยานคู่” วิธีนี้ผู้ถามจะต้องถามค้านพยานคู่ที่กลุ่มความฝ่ายที่อ้างนำเข้าสู่สืบคนแรกให้ละเอียดไว้เพื่อจะได้ถามค้านพยานคู่ที่จะนำเข้าสู่สืบคนต่อไปให้ศาลเห็นความแตกต่างกัน การที่จะถามค้านให้ได้ถ้อยคำของพยานแตกต่างกันกับพยานคนอื่นๆ ผู้ถามจะต้องรอบรู้ว่ข้อความใดเป็นสาระสำคัญหรือเพียงผลความ การถามค้านคงถามเฉพาะที่เป็นสาระสำคัญ ส่วนที่เป็นผลความไม่จำเป็นต้องถาม เพราะเป็นธรรมดาของคนปกติยากที่จะรู้หรือสังเกตจดจำให้ละเอียดเหมือนๆ กันได้ หากพยานสามารถจดจำรายละเอียดได้เหมือนกันหมดย่อมเป็นพิรุช ไม่น่าเชื่อ น่าจะเป็นเรื่องที่ชักซ้อมกันมาก่อน ในเรื่องความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับพยาน

บุคคลนี้ นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ชื่อ นายวิลเลียม สเตอร์น ได้ทำการทดลองในเรื่องนี้ โดยให้ชายแปลกหน้าผู้หนึ่งเดินเข้ามาในห้องเรียนที่ผู้ทดลองกำลังสอนอยู่ ชายคนนั้นได้ขออนุญาตผู้สอนเพื่อค้นหาหนังสือซึ่งอยู่ในตู้หนังสือในห้องเรียนนั้น นายวิลเลียม สเตอร์น อนุญาตแล้วก็สอนต่อไป เมื่อค้นหาและอ่านหนังสือในห้องเรียนนั้นสักพักหนึ่ง ชายคนนั้นก็เดินออกจากห้องไป โดยนำเอาหนังสือติดมือไปด้วยเล่มหนึ่ง ประเด็นสำคัญในการทดลองครั้งนั้น ต้องการพิสูจน์ว่า ในหมู่นักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่นั้นมีผู้ใดเห็นชายแปลกหน้าผู้หนึ่งนำหนังสือออกไปจากห้องเรียนบ้าง ทั้งๆ ที่มีข้อบังคับของทางมหาวิทยาลัยว่า ห้ามนำหนังสือของมหาวิทยาลัยออกนอกห้องเรียนเป็นอันขาด หลังจากนั้นอีกหนึ่งสัปดาห์ นายวิลเลียม จึงให้นักศึกษาที่เข้าเรียนในวันดังกล่าวตอบคำถามต่างๆ ที่ตั้งไว้ ปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่ตอบคำถามเกี่ยวกับชายแปลกหน้านั้นคลาดเคลื่อนจากความจริง โดยเฉพาะคำถามที่ว่า “หนังสือที่ชายแปลกหน้าผู้หนึ่งอ่านไปไหน ?” มีนักศึกษาไม่กี่คนตอบถูกต้อง ส่วนใหญ่ตอบว่าชายผู้หนึ่งเก็บหนังสือเล่มนั้นไว้บนชั้นในตู้ตามเดิมแล้ว (รายละเอียดโปรดศึกษาจากคำบรรยาย “ศาลกับพยานบุคคล” โดย ศ. ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร หน้า 25-26)

ที่กล่าวมานี้พอจะเป็นตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าคำตอบที่ได้จากหลายๆ คนตรงกันหมดนั้น อาจจะคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความจริงเสมอไปก็ได้

วิธีที่ 2 ถามค้านเพื่อแสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำของพยานที่ตอบคำถามของผู้ความฝ่ายที่อ้างพยานไปแล้วนั้นขัดต่อเหตุผลที่ควรรับฟังได้

การถามค้านวิธีนี้นิยมใช้กับ “พยานเดี่ยว” คือ พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์โดยลำพังผู้เดียว เหตุที่ต้องใช้วิธีนี้เพราะว่ามีพยานรู้เห็นลำพังคนเดียว ไม่มีทางจะถามเปรียบเทียบความแตกต่างกับใครได้ ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีให้พยานเบิกความขัดต่อเหตุผลไม่ว่าเหตุผลสามัญ วิสามัญ เหตุผลทางจิตวิทยา ฯลฯ เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น เหตุเกิดในเวลากลางคืนข้างแรม ไม่ปรากฏว่ามีแสงสว่างใดๆ ทั้งพยานไม่เคยรู้จักจำเลยมาก่อน ไม่น่าจะจำคนร้ายได้ หรือถามพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ทำร้ายร่างกายให้ขัดกับลักษณะบาดแผลที่ผู้เสียหายได้รับตามรายงานชันสูตรบาดแผลของแพทย์ เพื่อแสดงว่าพยานไม่ได้รู้เห็นจริง เป็นต้น

ข) เพื่อให้พยานเบิกความข้อใดข้อหนึ่งเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายถามค้าน

โดยเหตุที่ฝ่ายใดอ้างพยานมาเบิกความในศาล ฝ่ายที่อ้างพยานย่อมเลือกเสนอพยานที่จะเบิกความเป็นประโยชน์แก่ตน มิฉะนั้นคงไม่เสนอบุคคลนั้นๆ มาเป็นพยาน ดังเช่น โจทก์ย่อมไม่

เสนอพยานที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อตัวโจทก์เอง เป็นต้น ตรงกันข้ามโจทก์ย่อมเลือกสรรพยานบุคคลที่ดีที่สุดเสนอต่อศาลและพยานของโจทก์ย่อมจะเบิกความให้เป็นประโยชน์แก่โจทก์ จะหวังให้มาเบิกความเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตรงกันข้าม คือจำเลย ย่อมหวังได้น้อยมาก เว้นแต่จะเป็นพยานคนกลางจริงๆ หรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น เพราะฉะนั้นฝ่ายตรงกันข้ามกับพยานต้องถามคำถามเพื่อประโยชน์ของฝ่ายตน

อนึ่ง มีข้อพึงระวังในกรณีคืออาญา ฝ่ายโจทก์อ้างผู้เสียหายเป็นพยานและนำสืบ เมื่อผู้เสียหายได้ตอบคำถามของโจทก์แล้ว ฝ่ายจำเลยควรถามค้านไว้ในกรณีจะต้องถาม ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ ไม่ควรเลื่อนนัดการถามค้าน เพราะถ้าหากผู้เสียหายไม่มาศาล เช่น หลบหนี กรณีอาจเป็นผลเสียแก่ฝ่ายจำเลยได้ ตัวอย่าง เช่น ศาลสืบผู้เสียหายได้เพียงตอบคำถามของโจทก์เสร็จเป็นเวลา 16 นาฬิกา ทนายจำเลยขอเลื่อน ครั้นถึงวันนัดและนัดต่อๆ มา ผู้เสียหายไม่มาศาลจนศาลต้องออกหมายจับ และสั่งตัดพยานปากผู้เสียหาย โจทก์ส่งคำให้การชั้นสอบสวนของผู้เสียหาย คำเบิกความของพนักงานสอบสวนประกอบคำเบิกความของผู้เสียหายตอนตอบคำถามของโจทก์ ศาลรับฟังคำเบิกความของผู้เสียหายได้ (ฎ.1189/2523)

หลักเกณฑ์ในการถามค้าน

การถามค้านพยานมีลักษณะทำนองเดียวกับการถามพยานชั้นต้นทั้งหลาย คือ หากหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวไม่ได้ ทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบที่จะต้องถามตามลำดับแต่ประการใด แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดแบบในเรื่องนี้ไว้ก็อาจนำวิธีปฏิบัติมาใช้เป็นหลักเกณฑ์กว้างๆ ได้ดังนี้

- 1) ถ้าคำเบิกความของพยานที่ตอบคำถามชั้นต้นในประเด็นข้อใดไม่เป็นประโยชน์แก่คดีของกลุ่มความฝ่ายที่อ้างมา ก็ไม่ควรถามค้านในประเด็นนั้น
- 2) ต้องถามโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พยานตอบ
- 3) พยานให้การมีพิรุธข้อใด ควรถามให้ละเอียดในข้อนั้น
- 4) ไม่ควรถามตามลำดับเหตุการณ์
- 5) ใช้คำถามตามลักษณะของพยาน
- 6) ถ้าเป็นพยานคู่ ต้องถามพยานปากแรกให้ละเอียด

1) ถ้าคำเบิกความของพยานที่ตอบคำถามชั้นต้นในประเด็นข้อใดไม่เป็นประโยชน์แก่คดีของคู่ความฝ่ายที่อ้างมา ก็ไม่ควรถามคำถามในประเด็นนั้น

โดยที่การถามคำถามมีความมุ่งหมายที่จะทำลายน้ำหนักคำพยานที่เบิกความไว้ เมื่อคำพยานนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่คดีของฝ่ายผู้อ้างพยาน ก็ไม่มีอะไรที่จะต้องทำลาย เพราะถ้าถามคำถามอาจทำให้พยานกลับคำเบิกความ เป็นผลเสียแก่คดีผู้ถามคำถาม เช่น พยานโจทก์เบิกความว่า ยืนอยู่นอกรั้วอิฐบล็อกสูงกว่า 2 เมตรแล้วเห็นจำเลยนี้ลักกางเกงได้ดูในบ้านผู้เสียหาย ดังนี้ คำเบิกความเช่นนี้ย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่โจทก์เพราะคำเบิกความของพยานโจทก์ไม่สมเหตุสมผล หรือขัดต่อเหตุผลที่คนปกติสูงไม่เกิน 2 เมตรจะมองเห็นเหตุการณ์ได้ดูในบ้านได้ ดังนี้ ฝ่ายจำเลยก็ไม่จำเป็นต้องถามคำถาม เพราะถ้าถามคำถามไปอาจกลับเป็นผลเสียหายแก่ฝ่ายตนก็ได้ เช่น สมมติถามคำถามว่า “ที่พยานตอบโจทก์ไปว่า ยืนนอกรั้วอิฐบล็อกสูงกว่า 2 เมตร แล้วเห็นจำเลยลักกางเกงผู้เสียหายนั้น รั้วอิฐบล็อกเป็นรั้วสร้างใหม่ใช่ไหม?” พยานอาจตอบว่า “เป็นรั้วสร้างใหม่แต่ที่พยานยืนอยู่ อิฐบล็อกก้อนหนึ่งแตกทะลุเป็นรูโหว่ พยานมองผ่านเข้าไปจึงเห็นจำเลยหยิบเอากางเกงผู้เสียหายไป” ดังนี้ เป็นการถามหาเรื่องเข้าตัวโดยแท้

2) ต้องถามโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พยานตอบ

กรณีนี้ผู้ถามต้องรู้ความประสงค์ของตนว่าต้องการคำตอบอย่างไร แล้วจึงตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบตามความต้องการนั้น การถามโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย นอกจากจะทำให้เสียเวลาในการพิจารณาคดี ยังอาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ฝ่ายตนได้

3) พยานมีพิรุธในข้อใด ควรถามให้ละเอียดในข้อนั้น

กรณีนี้ผู้ถามต้องพยายามอ่านพยานฝ่ายตรงกันข้ามให้ออกกว่าเป็นพยานเท็จหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องพิจารณาไม่ยาก การที่พยานเบิกความเสียงสั้น มือสั้น มิได้หมายความว่า จะเป็นพยานเท็จเสมอไปก็หาไม่ อาการเช่นนั้นอาจเกิดจากความประหม่าก็ได้ จะอาศัยอาการกริยาของพยานเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องอาศัยหลักความจริงที่ว่า การที่บุคคลอ้างว่าตนได้รู้ได้เห็นอย่างไร บ้างนั้นย่อมอ้างได้ง่าย แต่จะให้เหตุผลประกอบเพื่อแสดงว่ารู้เห็นเหตุการณ์จริงนั้นเป็นของยาก ถ้าไม่รู้อันใด แม้ซักซ้อมกันมาอย่างไร ถ้าผู้ถามคำถามให้ละเอียดแล้ว ในที่สุดจะขัดกันเองหรือขัดต่อเหตุผลอย่างเห็นได้ชัด เพราะการอ้างข้อเท็จจริงในสิ่งที่ตนไม่ได้รู้เห็นจริงนั้น เป็นการยากที่จะกล่าวให้สมเหตุผลสอดคล้องกลมกลืนกันได้ ลักษณะพยานเท็จนั้นอาจจะแบ่งออกได้หลาย

ประเภท เช่น พยานเท็จที่ฉลาด ที่โง่ มีความรู้ ไม่มีความรู้ ทำทางปกติ ทำทางพิรุช ที่กลัว ที่ฉลาด บางคนเป็นพยานเท็จโดยสิ้นเชิง บางคนเท็จเฉพาะบางตอนตกเติมเสริมแต่ง ประเภทที่อ่านออกได้ง่าย เช่น พยานเท็จที่โง่ ไม่มีความรู้ กริยาทำทางมีพิรุช ฯลฯ เป็นต้น ประเภทพยานเท็จแต่ฉลาด กริยาทำทางปกติ ประเภทนี้อ่านออกยาก ถ้าสามารถจับได้ว่าเป็นพยานเท็จ การถามค้านต้องรู้ถึงชั้นเชิงและเล่ห์เหลี่ยมของพยานและจะต้องพยายามจับจุดบกพร่องของพยานให้ได้ โดยทั่วๆ ไปพยานเท็จมักจะเตรียมตัวที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้ว ดังนั้น ถ้าคำตอบคำถามค้านตอนใดคล่องแคล่วแสดงว่าเตรียมตัวมา ถ้าถูกถามในข้อที่ไม่ได้ซักซ้อมมา กริยาทำทางมีพิรุช เช่น หันมองหาทนายความฝ่ายตน หรือนึกหาคำตอบอยู่นานๆ ตอบตะกุกตะกักหรืออ้อมๆ แอ้มๆ บ่ายเบี่ยงทั้งคำตอบก็ไม่สมเหตุผล เมื่อพบเช่นนี้ต้องพยายามถามค้านในข้อบกพร่องของพยานให้ละเอียด เช่น พยานโจทก์เบิกความว่า รู้เห็นเหตุการณ์เพราะขณะเกิดเหตุเป็นคืนเดือนหงาย

ทนายจำเลย : “ พยานอยู่ห่างจากที่เกิดเหตุสักเท่าไร ? ”

พยาน : “ สี่ร้อยเมตรเศษ ”

ทนายจำเลย : “ ห่างขนาดนั้นพยานยังมองเห็นเหตุการณ์ได้ชัดหรือ ? ”

พยาน : “ พระจันทร์อยู่ไกลกว่าตั้งโยชน์ ผมยังเห็นชัดเลย ”

ในกรณีดังกล่าวนี้ นักศึกษาเชื่อหรือไม่ว่าพยานได้เห็นเหตุการณ์โดยแท้จริง หรือในคดีอาญาเรื่องหนึ่ง แม่ยายของจำเลยมาเบิกความช่วยจำเลยในประเด็นที่ว่าขณะเกิดเหตุจำเลยไม่ได้อยู่ในที่เกิดเหตุ

พนักงานอัยการ โจทก์ : “ พยานเป็นแม่ยายของจำเลย ทำไมจึงรู้เห็นว่าจำเลยอยู่บ้านตลอดคืน พยานไม่ได้ไปไหนเลย พยานนอนห้องเดียวกับจำเลยหรือ ? ”

พยาน : “ เรือนเป็นห้องโล่งๆ ไม่มีฝาถั้น ”

โจทก์ : “ ที่บ้านพยานมีมุ้งกางนอนหรือเปล่า ? ”

พยาน : “ มี ”

โจทก์ : “ พยานนอนมุ้งเดียวกับจำเลยหรือ ? ”

พยาน : (หน้างอ) “ มีอย่างที่ไหน แม่ยายจะนอนมุ้งเดียวกับลูกเขย ”

โจทก์ : “ นอนคนละมุ้ง ทำไมจึงเห็นว่าจำเลยอยู่บ้านตลอดคืน ”

พยาน : “ คืนนั้นไม่ได้กางมุ้ง ”

โจทก์ : “ทำไมล่ะ”

พยานตอบอย่างรำคาญๆว่า : “ถ้ากาง ก็มองไม่เห็นซิ”^{1/}

4) ไม่ควรถามตามลำดับเหตุการณ์

หมายความว่า ใช้คำถามสลับกันไป เช่น ถามเหตุการณ์ตอนต้น แล้วถามตอนปลายแล้วย้อนมาถามตอนต้นอีก การถามเช่นนี้อาจทำให้พยานงง นึกถึงข้อความที่ชักซ้อนกันมาไม่ทัน อาจทำให้สามารถจับเท็จพยานได้

5) ใช้คำถามตามลักษณะพยาน

ต้องใช้คำถามให้เหมาะสมแก่อุปนิสัยใจคอของพยาน เช่น พยานชอบขบหรืออวดรู้ อวดเห็นก็ต้องยกขบว่าพยานเป็นคนฉลาดสามารถจำเหตุการณ์ได้ดี ฯลฯ แล้วใช้คำถามตามลักษณะนิสัยของพยานดังกล่าว

6) ถ้าเป็นพยานคู่ ต้องถามพยานปากแรกให้ละเอียด

ควรจดจำคำถามและคำตอบของพยานไว้ เพื่อจะได้ถามค้านพยานคู่ปากต่อไปให้ชัดเจน ในสาระสำคัญ และเตรียมไว้เพื่อประโยชน์ในการที่จะแถลงปิดคดีหรืออ้างอิงในชั้นศาลสูงต่อไป

การถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญ

ในบางคดีคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะอ้างผู้เชี่ยวชาญเป็นพยาน คำเบิกความของพยานปากใดขัดแย้งกับคำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญและทนายความไม่สามารถซักค้านคำพยานผู้เชี่ยวชาญให้แตกได้ ศาลมีแนวโน้มจะเชื่อคำพยานผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญน้อย ทั้งบรรดาผู้พิพากษาก็ดี อัยการก็ดีตลอดจนทนายความไม่ใคร่ทันทันในกรณีที่พิพาทเกี่ยวกับเทคโนโลยี ทางสารเคมี การตรวจสอบลายมือ ตรวจเลือด ตรวจดีเอ็นเอ ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นการถามพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ค่อยปรากฏในสำนวนคดี ดูเหมือนว่าถ้าผู้เชี่ยวชาญเบิกความว่าอย่างไรก็จะเชื่อกันไปอย่างนั้น ลักษณะคล้ายกับว่าผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตัดสินคดีคนเดียว ถ้าผู้เชี่ยวชาญมีธรรมอยู่ในใจย่อมไม่เกิดปัญหาแต่ถ้าผู้เชี่ยวชาญปราศจากหิริโอตตปปะ ย่อมจะเป็นภัยต่อ

^{1/} “โกวิท” “อุลพาท” ปีที่ 9, เล่ม 2, กุมภาพันธ์ 2505, หน้า 178

กระบวนการยุติธรรมได้ ดังนั้น เมื่อผู้เชี่ยวชาญเบิกความ แม้ผู้ว่าความมิใช่ผู้เชี่ยวชาญ อย่าเพิ่งเสียขวัญควนตีตนไปก่อนไข้ ต้องมีมานะหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ทั้งทฤษฎีและความเป็นจริง ดำเนินการซักค้านทำลายน้ำหนักคำพยานของผู้เชี่ยวชาญให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้หากมีความเชื่อมั่นในความสุจริตของลูกความ

โดยทั่วไป คำพยานปากโคขัดกับคำเบิกความของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งถือว่าเป็นเหตุผลวิสามัญแล้ว ถือว่าคำเบิกความของผู้เชี่ยวชาญมีน้ำหนักมากกว่า แต่มิได้หมายความว่าต้องเป็นเช่นนั้นแน่นอนเสมอไปก็หาไม่ หากแต่ว่าทนายความสามารถพิสูจน์ได้ว่าเหตุผลของผู้เชี่ยวชาญนั้นรับฟังไม่ได้ เพราะขัดต่อเหตุผลสามัญ ศาลอาจจะไม่เชื่อถือคำเบิกความของผู้เชี่ยวชาญก็ย่อมได้ การพิสูจน์ของทนายก็คือการถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง แนวทางการถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญ

- 1) ถามถึงความรู้
- 2) ถามถึงความสามารถ
- 3) ถามถึงการเปรียบเทียบ

1) **ถามถึงความรู้** หมายถึง สถาบันการศึกษาที่ผู้เชี่ยวชาญสำเร็จมา ระยะเวลาศึกษาเล่าเรียน ประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ จริงอยู่ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรมิได้ถือว่ามีบอกรความสามารถในการพิสูจน์ก็ตาม แต่ค่านิยมของสังคมปัจจุบันยังค่านิ่งถึงอยู่ว่าประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรเป็นเครื่องประกอบความสามารถ ก่อให้เกิดความเชื่อถืออยู่ด้วยเหมือนกัน

2) **ถามถึงความสามารถ** หมายถึงว่าได้ผ่านงานพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ มากน้อยเพียงใด เชี่ยวชาญขนาดไหน ถือเอาประสบการณ์ จำนวนหรือปริมาณงานที่ได้ทำเป็นข้อพิสูจน์ และผลงานปฏิบัติถูกต้องมากน้อยเพียงใด ทนายความควรค้นคว้าศึกษาผลงานของผู้เชี่ยวชาญนั้นๆ นำมาเป็นแนวทางถามค้าน

3) **ถามถึงการเปรียบเทียบ** หมายถึงกรณีต่างๆ ที่คล้ายๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน เช่น การพิสูจน์ลายมือชื่อ หากผู้เซ็นมีจิตใจปกติไม่ป่วยเจ็บจะแตกต่างกับกรณีจิตใจไม่อยู่ในภาวะปกติมากน้อยเพียงใด ในการถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญนี้ ศาลจะเปิดโอกาสให้ถามนำได้อย่างกว้างขวาง การถามนำที่แบบขลมีชั้นเชิง อาจทำให้คำเบิกความตอบคำถามค้านนี้ขัดกับรายงาน

คำเบิกความที่ทนายความฝ่ายที่อ้างพยานผู้เชี่ยวชาญซักถามมาแล้วย่อมเป็นได้ ซึ่งทำให้น้ำหนักคำพยานลดน้อยลงได้คู่กัน

ทางปฏิบัติ คู่ความฝ่ายใดอ้างผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความ ฝ่ายปรปักษ์ก็จะอ้างผู้เชี่ยวชาญมาทำนองเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบคำพยานผู้เชี่ยวชาญทั้งสองฝ่ายว่าศาลสมควรจะเชื่อถือฝ่ายใด เป็นต้น ตัวอย่างเปรียบเทียบการถามค้านแพทย์ผู้ตรวจชันสูตรบาดแผลผู้เสียหาย ซึ่งพนักงานอัยการนำเข้าสู่สืบถึงบาดแผลและส่งรายงานการชันสูตรบาดแผลต่อศาล ในคดีฟ้องจำเลยฐานกระทำชำเราทางทวารหนักผู้เสียหาย โดยมีบาดแผลที่ขอบทวารด้านนอกของผู้เสียหาย ทนายจำเลยได้ถามค้านพยานซึ่งเป็นแพทย์ ดังนี้

1. ถาม : คุณหมอรับ คนที่ฟ้องคุณมากๆ เพราะไม่ได้ถ่ายอุจจาระหลายๆ วัน อุจจาระแข็งตัวมากใช่ไหม ?

ตอบ : ใช่ครับ

2. ถาม : การแข็งตัวของอุจจาระที่แข็งมากๆ นั้น เวลาถ่ายจะต้องใช้กำลังเบ่งและอาจจะทำให้เกิดเป็นบาดแผลที่ขอบทวารได้เหมือนกันใช่ไหมครับ ?

ตอบ : ใช่

3. ถาม : บาดแผลที่ขอบทวารซึ่งเกิดจากอุจจาระแข็งตัวมากๆ ตามที่คุณหมอเบิกความแล้วว่าอาจทำให้เกิดขึ้นแก่ขอบทวารได้นั้น ลักษณะบาดแผลก็คงมีลักษณะเช่นเดียวกับบาดแผลที่ขอบทวารของผู้เสียหายที่คุณหมอได้ตรวจชันสูตรไว้ใช่ไหมครับ ?

ตอบ : ครับ ถ้าเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระแข็งตัวมากๆ บาดแผลก็อาจมีลักษณะบาดแผลที่ขอบทวารของผู้เสียหายได้เหมือนกัน

4. ถาม : ถ้าเช่นนั้นบาดแผลที่ขอบทวารของผู้เสียหายที่คุณหมอได้ตรวจไว้ก็ไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระแข็งตัวหรือเกิดจากการถูกชำเราเพราะคุณหมอไม่เห็นในขณะที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บใช่ไหมครับ ?

ตอบ : ใช่ครับ

คำตอบของแพทย์ซึ่งเป็นพยานในคดีนี้เกี่ยวกับลักษณะของบาดแผลของผู้เสียหายอาจทำให้เกิดความสงสัยขึ้นได้ว่า บาดแผลที่ขอบทวารของผู้เสียหายเป็นบาดแผลที่เกิดจากการข่มขืนกระทำชำเราใช่หรือไม่ ซึ่งถ้าพยานหลักฐานอื่นไม่มีน้ำหนักด้วยแล้ว ก็จะเป็นเหตุสนับสนุน

ให้ไม่พอฟังลงโทษจำเลย เพราะพยานซึ่งเป็นแพทย์เองก็ไม่แน่ใจเสียแล้ว ดังนี้ เป็นต้น ศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติม"คำอธิบายวิชาการว่าความ" โดย อ. โชติ เสวตรนทร์ ม.รามคำแหง พ.ศ.2511 หน้า 253-254)

ตอนที่ 3

การถามถึง

ความหมาย

"การถามถึง" คือ การถามพยานของตนเองโดยฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ถาม ภายหลังจาก คู่ความฝ่ายตรงกันข้ามถามค้านแล้ว การถามถึงนี้เป็นการถามตอนสุดท้ายที่กฎหมายเปิดโอกาส ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานมาซักถามพยานอีกครั้งหนึ่ง

ความมุ่งหมายของการถามถึง

เพื่อให้พยานอธิบายคำตอบที่ได้ตอบผู้ถามค้านไปแล้วให้ได้ความกระจ่างชัดขึ้น หรือเมื่อ พยานตอบคำถามค้านไปยังไม่สิ้นกระแสความเนื่องจากผู้ถามค้านไม่ประสงค์จะให้ตอบต่อไป คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานมาก็อาจถามถึงเพื่อให้พยานได้เบิกความในข้อนั้นๆ ให้สิ้นกระแสความ ด้วย หรือเมื่อพยานตอบคำถามชั้นซักถามพยานเบิกความไว้อย่างหนึ่ง พอถูกถามค้านกลับเบิก ความเป็นอย่างหนึ่ง จึงต้องถามถึงเพื่อให้พยานเลือกเอาว่าจะเบิกความอย่างไรแน่ ทั้งนี้ถ้าไม่ ถามถึงโดยปล่อยทิ้งไว้จะทำให้เกิดความเสียหายแก่คดีของฝ่ายที่อ้างพยานมาได้ ทั้งนี้ไม่ว่าจะ เป็นโดยพยานตอบคำถามค้านไปโดยเข้าใจผิด หลงผิดก็ตาม

การใช้คำถามถึง

ในการถามถึงกฎหมายห้ามคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานมาใช้คำถามนำทำนองเดียวกับการ ซักถาม (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 118 วรรคแรก) โดยจะต้องให้พยานยืนยันเองตอบเอง ทั้งนี้โดยเหตุผล ว่าเป็นการถามพยานของฝ่ายที่อ้างพยานมา พยานย่อมจะเบิกความเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายที่อ้างมา หากให้ใช้คำถามนำแนะคำตอบแก่พยานแล้วย่อมเสียความเป็นธรรม เหตุผลเช่นเดียวกับการ ห้ามใช้คำถามนำในการซักถามพยานคู่กัน นอกจากนี้ในการถามถึง ผู้ถามจะใช้คำถามในเรื่อง

อื่นนอกจากเรื่องที่พยานได้ตอบคำถามค้านไม่ได้ ทั้งนี้หมายรวมไปถึงเหตุผลอันเกี่ยวกับคำพยานที่เบิกความตอบคำถามค้านไปแล้วด้วย เช่น เมื่อฝ่ายค้านได้ถามค้านพยานของโจทก์เสร็จแล้ว โจทก์จะถามถึงเรื่องที่พยานเคยรู้จักกับจำเลยมาก่อนเกิดเหตุหรือไม่ หรือจะถามว่าพยานของโจทก์เคยมีเรื่องโกรธเคืองกับจำเลยบ้างหรือไม่ ดังนี้ ถามไม่ได้ เพราะไม่ใช่คำถามตั้ง เนื่องจากไม่ใช่เป็นคำถามที่เกิดจากการตอบคำถามค้านไว้ แต่ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ถามค้านไว้ได้ความว่าพยานกับจำเลยเคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อนเกิดเหตุ ผู้ถามตั้งอาจถามตั้งได้ว่าเคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันเรื่องอะไร เมื่อไร ขณะนี้ยังโกรธเคืองกันอยู่หรือไม่ ดังนี้ เป็นต้น^{1/}

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในกรณีไม่มีการถามค้าน ย่อมไม่มีการถามตั้งหรือแม้จะมีการถามค้าน แต่ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นเห็นว่าไม่มีกรณีที่จะให้พยานยืนยันให้แน่นอนว่าจะเบิกความอย่างไร ก็ไม่จำเป็นต้องมีการถามตั้งเช่นว่านี้ก็ได้อีก

หลักเกณฑ์ในการใช้คำถามตั้ง

เรื่องนี้ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัว ทั้งกฎหมายก็ไม่กำหนดแบบปฏิบัติ เป็นเพราะการใช้คำถามตั้งแก่พยานคนหนึ่งอาจได้ผล แต่เมื่อนำไปใช้กับพยานคนอื่นๆ อาจไม่ได้ผลเลยก็เป็นได้ด้วยหลายสาเหตุ เช่น ลักษณะของพยาน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามคงมีหลักต่างๆ ไปที่นักกฎหมายได้รับจากประสบการณ์ในทางปฏิบัติ ดังนี้ คือ

- 1) ต้องทบทวนให้พยานระลึกถึงคำตอบของพยานที่ได้ตอบคำถามค้านไว้เสียก่อน
- 2) ถามตั้งเท่าที่จำเป็นจริงๆ
- 3) ต้องควบคุมจิตใจของตนเองและพยาน
- 4) ต้องเอาใจใส่ต่อคำถามและคำตอบของพยานระหว่างตอบคำถามค้าน
- 5) ต้องมีความรู้และคาดคิดถึงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ตามหลักความจริงได้โดยถูกต้อง

1) ต้องทบทวนให้พยานระลึกถึงคำตอบของพยานที่ได้ตอบคำถามค้านไว้เสียก่อน

เหตุที่ต้องทบทวนคำถามเนื่องมาจากการถามตั้งเป็นการถามภายหลังจากการที่พยานได้ตอบคำถามค้านจบแล้ว พยานอาจจดจำไม่ได้แล้วว่าได้ตอบคำถามค้านไปอย่างไรบ้าง

^{1/} อ.โชติ เศรษฐรินทร์ หนังสือดังกล่าว หน้า 250

โดยเฉพาะกรณีที่ฝ่ายค้านได้ถามคำถามนานๆ บางคดีใช้เวลาถามคำถามพยานปากเดียวถึง 2-3 วัน เป็นการเหลือวิสัยที่พยานจะจำคำตอบซึ่งได้ตอบไปแล้วให้ครบถ้วนได้ เพราะต้องคิดด้วยตอบด้วย ประกอบกับพยานบางคนประหม่าทำให้หลงลืมได้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องทบทวนลำดับเหตุการณ์เพื่อให้พยานมีโอกาสระลึกถึงเสียก่อน ทนายอย่ารีบร้อนคาดคั้นเอาคำตอบจากพยานจนเกินไป อาจารย์โชติ เศรษฐกร ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรทำความเข้าใจกับพยานว่าอย่ารีบตอบ ใช้เวลานึกทบทวนเหตุการณ์ให้ดีแล้วจึงตอบ ทั้งนี้การถามคิงนั้นเป็นโอกาสสุดท้ายของฝ่ายที่อ้างพยานที่จะแก้ไขคำเบิกความพยานของคนที่เกี่ยวข้องไปแล้วให้กลับคืนมาเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน จึงต้องท้าวความเดิมให้พยานมีโอกาสทบทวนเหตุการณ์ด้วย

2) ถามคิงเท่าที่จำเป็นจริงๆ

การถามคิงเป็นเรื่องเสี่ยงต่อการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ได้เสียในคดี ทั้งนี้ถ้าคิงไม่กลับจะทำให้หน้านักคำถามหนักแน่นยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงต้องพิจารณาให้ดีว่าควรถามคิงหรือไม่ โดยยึดหลักว่าถามคิงเท่าที่จำเป็นจริงๆ ซึ่งหากท้วงไว้จะทำให้เสียหายแก่คดีได้

3) ต้องควบคุมจิตใจของตนเองและพยาน

ผู้ถามคิงจะต้องใช้ความสุ่มเยือกเย็นต่อพยาน อย่าดูเฉียว หรือแสดงอาการรุกรังกรถน ในเมื่อพยานตอบผิดพลาดไม่สมความตั้งใจของผู้ถาม เพราะจะทำให้พยานใจเสีย ตอบผิดพลาดยิ่งขึ้น ในกรณีพยานตอบผิดพลาด ผู้ถามต้องปลอบโยนทำนองเดียวกับการซักถามพยาน ให้พยานระงับความตื่นเต้นขมอารมณ์ ให้มีสติ เพราะเมื่อเริ่มถามคิง พยานที่ฉลาดย่อมเดาเหตุการณ์ได้ว่าคงต้องมีข้อผิดพลาดในการตอบคำถามทำให้พยานวิตก หวั่นไหวได้ ผู้ถามจึงต้องเยือกเย็น ไม่แสดงอาการตกใจให้พยานเสียขวัญ

4) ต้องเอาใจใส่ต่อคำถามและคำตอบของพยานระหว่างตอบคำถามด้วย

ข้อนี้หมายถึงว่าผู้ถามคิงควรจดจำคำตอบของพยานที่ได้ตอบคำถามของผู้ถามค้านซึ่งอาจเป็นผลเสียต่อกดี พร้อมทั้งคิดคำถามคิงที่จะคิงพยานเพื่อแก้ไขข้อความที่ตอบพลาดหลังฝ่ายปรปักษ์ เนื่องจากต้องใช้ไหวพริบ ปฏิภาณ หาทางแก้ไขข้อบกพร่องตลอดจนตั้งคำถามคิงแก้คำถามค้านโดยเร็วแข่งกับเวลา เพราะฝ่ายถามค้านจะถามคิงต่อโดยไม่หยุดยั้งจนกว่าฝ่ายเขาจะ

หมดคำถาม ดังนั้นฝ่ายถามคงอาจยังคิดทางแก้หรือตั้งคำถามไม่ตก นักกฎหมายอาวุโสได้แนะนำว่าให้แก้โดยการจดคำตอบของพยานไว้ก่อนแล้วถามถึงภายหลัง มิฉะนั้นจะหมดโอกาสแก้ไขคำตอบของพยานและเมื่อถามถึงได้ผลก็ควรจดบันทึกไว้เพื่อใช้อ้างอิงในแถลงการณ์หรือใช้ในชั้นศาลสูงต่อไป

5) ต้องมีความรอบรู้และคาดคิดถึงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ตามหลักความจริงได้โดยถูกต้อง

ข้อนี้มีหลักทำนองเดียวกับการถามพยานชั้นต้นและการถามค้าน ผู้ถามต้องมีความรอบรู้ถึงหลักความจริงและเหตุผลในข้อที่จะถาม การไม่รอบรู้ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการตั้งคำถาม เพราะผู้ถามไม่แน่ใจว่าพยานจะให้คำตอบสมความมุ่งหมายของผู้ถามดังเช่นตัวอย่างทนายจำเลยถามค้านแพทย์ผู้ตรวจบาดแผลในบทที่เกี่ยวกับการถามค้านซึ่งท่านอาจารย์โชติเศวทรุนทร์ ได้บรรยายเป็นอุทาหรณ์ ผู้เขียนขอยกมาเป็นตัวอย่างประกอบข้อสังเกต ดังนี้

คำถามตั้งจะเริ่มต้นด้วยการทบทวนคำถามของฝ่ายถามค้านและคำตอบของพยานที่ได้ตอบไป

ถาม : ตามที่คุณหมอได้ตอบฝ่ายจำเลยไปว่าผู้ที่อุจจาระผูกมากๆ เวลาถ่ายอุจจาระอาจทำให้เกิดบาดแผลที่ขอบทวารได้ นั้น ขอทราบว่าอุจจาระที่ดันออกมาจากภายในร่างกายผ่านออกมาทางทวารนั้น ถ้าจะทำให้เกิดเป็นแผลแล้ว จะเป็นบาดแผลทางด้านในหรือด้านนอกของขอบทวาร ?

ตอบ : อุจจาระที่จะทำให้เกิดเป็นบาดแผลที่ขอบทวารนั้นจะต้องเป็นบาดแผลที่เกิดจากขอบภายในของทวาร เพราะถูกอุจจาระกดดันทางขอบทวารด้านในก่อน แต่เมื่อพ้นจากด้านในของขอบทวารออกมาได้แล้ว ก็จะไม่ทำให้เกิดเป็นแผลที่ขอบทวารด้านนอกได้เพราะขอบทวารด้านนอกจะไม่ถูกอุจจาระที่ดันออกมาจากภายในอีก

ถาม : ลักษณะของบาดแผลที่ขอบทวารของผู้เสียหายที่คุณหมอได้ตรวจนั้นเป็นบาดแผลที่ขอบทวารด้านในหรือด้านนอก ?

ตอบ : เป็นบาดแผลที่ขอบทวารด้านนอก ด้านในไม่มีบาดแผล

ถาม : เมื่อเป็นบาดแผลที่ขอบทวารด้านนอก ตามเหตุผลที่คุณหมอได้ให้การไว้แล้ว จะเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระได้หรือไม่ ?

ตอบ : จะเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระไม่ได้ เชื่อว่าต้องเป็นบาดแผลที่เกิดจากการข่มขืนกระทำชำระอันเกิดจากใช้อวัยวะเพศคั่นจากภายนอกของขอบทวาร จึงทำให้เกิดบาดแผลที่ขอบทวารด้านนอก

จากตัวอย่างของการถามติดดังกล่าวนี้ ผู้ถามติดจะต้องมีความรอบรู้เหตุผลตามหลักความเป็นจริงหรือลักษณะของบาดแผลที่ควรจะเป็นว่า ถ้าเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระจริงจะต้องเกิดที่ขอบทวารด้านในซึ่งเป็นด้านที่ถูกอุจจาระดันออกมา ต้องอาศัยความรอบรู้นี้ถามให้พยานได้ระลึกถึงความจริงหรือลักษณะบาดแผลที่ควรจะเกิดในลักษณะใดได้ ดังนี้ เป็นต้น

การถามพยานหลังจากเสร็จสิ้นการถามติด

หลังจากเสร็จสิ้นการถามติดแล้ว คู่ความจะถามพยานอีกไม่ได้ แม้ว่าจะมีข้อความอื่นที่ควรจะถามพยานอีกก็ตาม การที่ไม่ได้ถามไว้ในชั้นซักถาม ถามค้านหรือถามติด เนื่องจากหลงลืมหรือด้วยเหตุใดๆ ก็ตามจะถามอีกไม่ได้ เว้นแต่ได้ขออนุญาตศาลถามต่อไปซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้ ถ้าหากศาลอนุญาตจึงจะถามต่อไปได้ เมื่อถามต่อไปได้ ฝ่ายปรปักษ์ย่อมมีสิทธิถามค้านได้ในข้อที่เกี่ยวกับคำถามนั้น โดยปกติการสืบพยานคงมีเฉพาะเพียงการซักถาม ถามค้าน และค้านติดเป็นส่วนใหญ่ ศาลจะอนุญาตให้มีการซักถามเพิ่มเติมได้อีกก็ต่อเมื่อมีเหตุผลพิเศษเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเท่านั้น

การซักถามพยานโดยศาล

หลังจากที่มีการซักถาม ถามค้านและถามติดแล้ว คู่ความฝ่ายใดจะซักถามพยานอีกไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาลจึงได้กล่าวแล้ว (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 117) แต่กฎหมายมิได้ห้ามศาลถาม ดังนั้น ศาลมีอำนาจที่จะถามพยานด้วยตนเองในปัญหาอื่นใดที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้คำเบิกความของพยานบริสุทธิ์หรือชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่เหตุใดพยานจึงเบิกความเช่นนั้น การซักถามพยานโดยศาลเช่นว่านี้ ศาลจะซักถามตอนใดก็ได้ไม่ว่าก่อนเริ่มการซักถาม ถามค้านหรือก่อนศาลติด หรือภายหลังจากนี้ก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้ นักศึกษาหลายท่านยังเข้าใจคลาดเคลื่อนโดยเข้าใจว่าการที่ศาลถามเช่นนี้เป็นการเข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ปกติศาลจะไม่ก้าวล่วงเข้าไปซักถามพยานอย่างศาลเป็นคู่ความเสียเอง ถึงแม้ว่าศาลไม่เห็นด้วยกับการใช้คำถามหรือวิธีการถามของคู่ความก็ตาม หน้าที่ของศาล

ต้องเป็นกลางทำตัวคุณตรงที่เป็นสนิมที่มีเข็มวัดอยู่ที่กลางไมเอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง ถ้าคำถามนั้นเป็นประเด็นแห่งคดีศาลต้องปล่อยให้เป็นเรื่องของคุณความโดยเฉพาะ แต่ในบางกรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจซักถามได้เสมอและจะซักถามด้วยคำถามนำหรือไม่ก็ได้ การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลมีดุลพินิจซักถามพยาน ได้อย่างเต็มที่ก็ด้วยความมุ่งหมายเพื่อให้ได้ความจริงและตัดสิน โดยเที่ยงธรรมสมกับที่ศาลเป็นสถาบันที่ประสาทความยุติธรรมเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนโดยแท้

โดยเหตุที่ระบบกฎหมายของประเทศไทยเป็นแบบกล่าวหา ผู้กล่าวหาทำหน้าที่พิสูจน์ ดังนั้นพยานบุคคลในศาลย่อมมีทั้งพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์อย่างแท้จริง และพยานเท็จประเภทสมัครใจช่วยเหลือผู้ความ รวมตลอดถึงประเภทมืออาชีพรับจ้างเบิกความเท็จในศาลซึ่งมีปรากฏเสมอ ถึงแม้มีบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อลงโทษเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ก็ตาม ก็มีทฤษฎีผู้ไม่เกรงกลัวต่ออาญาของแผ่นดิน ดังนั้นศาลจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงเรื่องของพยานเท็จไปได้ พยานเท็จนับได้ว่าเป็นเศษสวะของสังคมที่มีส่วนทำให้ภาพพจน์ของสถาบันศาลแปดเปื้อนซึ่งเชื่อว่านักศึกษาเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ศาลคือศาลาโกหก” ซึ่งหลายๆ ท่านก็คงเชื่อว่ามีมูลอยู่บ้างบางคดี เมื่อพยานโจทก์โกหก พยานจำเลยก็ต่อแผล ศาลมีแต่พยานที่ไม่จริงจึงต้องตัดสินไปท่ามกลางการโกหกและต่อแผล ทำให้ผู้พบเห็นหรือประสบเข้าใจไขว้เขวหรือเพี้ยนไปได้

การที่กฎหมายให้ดุลพินิจศาลสอบถามพยานด้วยตนเองได้ เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ศาลได้ความจริงเป็นผลต่อความยุติธรรมที่จะติดตามมา นับว่าเป็นสิ่งดี ยากที่ผู้ใดจะปฏิเสธได้ เพื่อความเข้าใจในเรื่องนี้ใคร่จะขอยกตัวอย่างเรื่องเกิดที่ศาลจังหวัดปากพนังนานมาแล้ว มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งสมมติชื่อ “ผู้ใหญ่เชิด” มักมาเป็นพยานที่ศาลบ่อยๆ จนเป็นที่รู้จักกันไปของข้าราชการศาลว่าพยานรับจ้าง วันหยุดราชการวันหนึ่ง หัวหน้าศาลกับเพื่อนๆ เอาเรือไปล่าจระเข้ที่คลองแห่งหนึ่ง เวลาเช้าเที่ยงวัน ไปพบผู้ใหญ่เชิดกำลังรับประทานอาหารกลางวันอยู่ ท่านสั่งให้จระเข้เรือเทียบเรือผู้ใหญ่เชิด แล้วรับประทานอาหารกลางวันกันจึงถึงบ่ายโมงเศษ จึงแยกกันต่อมาราว 2 เดือน ผู้ใหญ่เชิดมาเป็นพยานจำเลยในคดีอาญาเรื่องหนึ่ง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลออกพิจารณาคดีนั้นเอง จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในเวลาเที่ยงวันเศษ เผอิญวันเกิดเหตุตรงกับวันหยุดราชการ คือวันเดียวกับวันที่ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลไปล่าจระเข้กับพรรคพวก เมื่อผู้ใหญ่เชิดเข้าคุกสอบสวนตัวแล้ว ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจึงถามพยาน

ศาล : “พยานจะเบิกความอย่างไรว่าไป”

ผู้ใหญ่เชิด : “วันเกิดเหตุจำเลยกับพวกอีก 2 –3 คนไปช่วยผมมุงหลังคาเรือนอยู่กับผมตลอดทั้งวัน”

ศาล : “เอ๊ะ ก็วันนั้นผู้ใหญ่อินข้าวกลางวันด้วยกันที่คลองไม่ใช่หรือ”

ผู้ใหญ่เชิด : “ท่านจำได้ ?”

ศาล : “ทำไมจะจำไม่ได้ เพราะเป็นวันหยุดพิเศษ”

ผู้ใหญ่เชิด : “ถ้ากระนั้น ผมไม่ยอมเบิกความต่อไป” ว่าแล้วผู้ใหญ่เชิด ก็เชิดออกจากศาลไปโดยไม่มีใครล่าใคร^{1/}

นี่แสดงให้เห็นประโยชน์จากการที่ศาลถามพยานด้วยตัวเอง ก่อให้เกิดการรู้ข้อเท็จจริง เป็นพื้นฐานในการพิจารณาคดีทำให้เกิดผลในความเที่ยงธรรม

---

^{1/} “นายสุพรรณ” การประจวบเกร์คดี, “อุลพาห” ปีที่ 7 เล่ม 2 กุมภาพันธ์ 2503, หน้า 216-217